

Západočeská univerzita v Plzni

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

3. ročník, kombinovaná forma studia

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

**Komunistické a postkomunistické strany v ČR a Německu
po roce 1989**

Hana Ouhrabková

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

**Komunistické a postkomunistické strany v ČR a Německu
po roce 1989**

Hana Ouhrabková

Vedoucí práce: PhDr. David Šanc Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2011

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2011

Ráda bych na tomto místě poděkovala PhDr. Davidu Šancovi Ph.D. za připomínky, návrhy a rady, které mi poskytl v průběhu psaní práce.

OBSAH

1 ÚVOD	6
2 TEORETICKÁ ČÁST	7
2.1 KSČM a PDS a jejich typologizace ve stranicko-politického systému	7
2.2 Politický extremismus – levicový extremismus	8
3 KSČ A SED PŘED ROKEM 1989	11
3.1 KSČ před rokem 1989	11
3.2 SED před rokem 1989	12
4 KOMUNISTICKÁ STRANA ČECH A MORAVY KSČM	13
4.1 Vývoj	
4.1.1 KSČM a její transformace po Listopadu 1989	13
4.1.2 Vnitrostranické spory v letech 1990 – 1993	15
4.1.3 Období po mimořádných volbách 1998 až do současnosti	16
4.2 Programatika strany	19
4.2.1 Akční program	20
4.2.2 Základní program	20
4.2.3 Volební programy	21
4.3 Vnitřní struktura	23
4.3.1 Financování	24
4.3.2 Názorové proudy uvnitř strany	25
4.3.3 Představitelé strany	25
4.4 KSČM v demokratickém systému	27
4.4.1 Působení ve stranickém systému po roce 1989	28
4.5 KSČM a zahraniční politika	29
4.6 Problematika vyrovnání se s komunistickou minulostí	30
5 PARTEI DES DEMOKRATISCHEN SOZIALISMUS PDS	32
5.1 Vývoj	
5.1.1 Období do prvních voleb 1990	32
5.1.2 Vývoj v letech 1990 – 1994	33
5.1.3 Postkomunistická strana a současnost	34

5.2 Programatika strany	37
5.2.1 První program strany	37
5.2.2 Základní program z roku 2003	38
5.2.3 Volební programy	38
5.3 Vnitřní struktura	38
5.3.1 Financování	39
5.3.2 Názorové proudy uvnitř strany	40
5.3.3 Představitelé strany	40
5.4 Levice v demokratickém systému	41
5.4.1 Působení ve stranickém systému po roce 1989	42
5.5 Levice a zahraniční politika	43
5.6 Problematika vyrovnání se s komunistickou minulostí	44
6 SROVNÁNÍ BÝVALÝCH KOMUNISTICKÝCH STÁTOSTRAN A SOUČASNÝCH STRAN	45
6.1 Státostrany	
6.1.1 Působení stran před rokem 1989	45
6.1.2 Období transformace	45
6.2 Současné strany	46
6.2.1 Postavení stran v současném demokratickém systému	46
6.2.2 KSČM ve stranicko-politickém systému	46
6.2.3 Die Linke ve stranicko-politickém systému	46
6.2.4 Evropeizace postkomunistických stran	47
6.2.5 Zahraniční politika	47
6.2.6 Vyrovnávání se s minulostí	48
7 ZÁVĚR	49
Můj pohled	51
8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	53
9 SEZNAM POUŽITÝCH INTERNETOVÝCH ADRES	56

1. Úvod

Pád komunistické diktatury ve střední a východní Evropě znamená velkou historickou událost 20. století. V Československé socialistické republice, Německé demokratické republice i v mnoha dalších komunistických zemích se mění politický systém. Došlo k přeměně systému sociálního i ekonomického. Chtěli bychom se zaměřit na přítomnost komunismu v české i německé společnosti po roce 1989, což je ve vnitropolitické oblasti zvláštností.

Komunistická strana Československa patřila do roku 1989 mezi nejkonzervativnější komunistickou stranu ve střední a východní Evropě; srovnatelná snad byla jen s Jednotnou socialistickou stranou Německa – Sozialistische Einheitspartei Deutschlands (SED). Tyto strany náhle ztratily své vedoucí role, dosud zajištěné ústavou a musely začít o zakotvení v novém systému usilovně bojovat.

Úkolem této práce je analýza jednotlivých vývojových etap komunistických a postkomunistických stran v České republice a ve Spolkové republice Německo. V teoretickém úvodu si nejprve zařadíme postkomunistické strany dle jejich typologie ve stranickém systému a stručně popíšeme charakteristiku levicového extremismu.

Poté již budeme sledovat počáteční transformaci, jejich vnitřní procesy, např. štěpení, ideologický i personální vývoj, ale i obsahy programů a jejich naplňování.

Práce je rozdělena do třech hlavních oddílů.

V první části představíme transformaci bývalé Komunistické strany Československa v postkomunistickou KSČM – její proměnu a zapojení do nového politického a stranického systému.

Druhou část budeme věnovat transformaci Jednotné socialistické strany Německa, která díky sjednocení Německa okamžitě vstupuje jako nový hráč na německou politickou scénu.

Ve třetí části provedeme porovnání obou stran, jejich způsoby transformace do nových politických systémů a dnešní působení na politickém poli.

Na základě předložených skutečností se pokusíme prokázat, zda je jejich postavení a působení v politickém systému antisystémové.

Proč mají komunistické strany v České republice i Německé spolkové republice dosud určitou podporu obyvatelstva? Jakou funkci tyto strany v politickém systému plní? To jsou otázky, na které budeme hledat odpověď.

Při zpracování této práce vycházíme z dostupné odborné literatury i z elektronických zdrojů. Nejdůležitější publikace pro nás budou práce Fialy, Holzera, Mareše a Pšejí (1999), Šance (2005) a Kubáta (2003). V teoretické části budeme vycházet z prací Fialy, Strmisky (1999), Nováka-Lebedy (2004), Mareše (2002) či Charváta (2007). Při studiu politického extremismu ve Spolkové republice Německo jsme vycházeli z díla Steffena Kailitze (2004). Některé údaje, zejména o postkomunismu v Německu, jsou získány z oficiálních elektronických stránek politických stran, ale i z veřejných médiích. U německých autorů jsme vycházeli z publikací Violy Neu a Franze Deckera (2007), Uwe Backese či Eckharda Jesse (1993).

2. Teoretická část

Nejdříve si definujeme, co jsou komunistické, postkomunistické strany; co je neokomunismus.

Komunistické strany – politické strany, jejich ideologií je vybudování komunismu. Cílem je rovnostářská společnost, bez vykořisťování občanů, ale v poslední fázi i bez státu.

Postkomunistické strany – souhrnné označení nástupnických komunistických stran po rozpadu komunistických režimů ve střední a východní Evropě na přelomu 80. - 90. let dvacátého století.

Neokomunismus – je to ideologie, kterou zastává tzv. „liberálnější křídlo“ v KSČM, obhajuje socialismus, s návratem k původnímu komunismu, je doplněna ideou eurokomunismu.

2.1 KSČM a PDS a jejich typologizace ve stranicko-politického systému

V teorii politických stran můžeme nalézt celou řadu typologií a klasifikací, dle kterých se vymezují základní rozdíly mezi stranami.

1) Umístění politické strany do určitého sektoru pravolevé škály sice může naznačovat její příslušnost k stranicko – politické rodině, ale to není úplně jednoznačné.

2) Vycházíme-li z ideologicko-programového kritéria, lze KSČM zařadit do rodiny komunistických stran. Při posouzení její Ideologické vzdálenosti od středu ji můžeme postavit na okraj levice.

3) Podle sociálních aspektů organizační struktury – jak ji rozlišil Duverger - můžeme KSČM označit jako stranu masovou (Fiala-Strmiska: 2009; 76-91), neboť tato strana působí jak na celostátní, tak na místní úrovni a má velký počet členů.

Současní politologové Luke March a Cas Mudde se ve svém výzkumu komplexně zabývali komunistickými stranami a hnutími v celé Evropě. Přestali používat ve své typologii pojem komunistické stranické rodiny a začali používat obecnější pojem „radikální levice“. Tu charakterizují - mimo jiných kritérií - jako skupinu stran odmítajících základní socioekonomickou strukturu soudobého kapitalismu. Z organizačního hlediska rozdělují radikální levici na komunistické strany, kam lze zařadit KSČM. Dále na zelené strany a strany nové politiky, na demokratické socialistické strany a sociálně - populistické strany, jejíž příkladem je německá PDS (Fiala-Mareš-Sokol: 2007; 130-131).

KSČM je z hlediska její pozice v systému typem strany, která zůstává vně systému a není zapojena do sféry vlády (Sartori: 2005; 37).

PDS reprezentuje především zájmy pracujícího lidu, stojí na levici politického spektra. Do roku 2005 patřila do kategorie demokratických socialistických stran. Ve volbách 2005 se sloučila s Volební alternativou sociální spravedlnosti (WASG), kam přešla skupina levicových odštěpenců ze Sociálně-demokratické strany Německa. Protože v ní existuje i ortodoxní marxisticko-leninské křídlo, lze ji dle typologie Marcha a Muddeho zařadit mezi sociálně – populistické strany (Fiala-Mareš-Sokol: 2007;147).

2.2 Politický extremismus – levicový extremismus

Politický extremismus vzniká především ve společnostech, kde nastává krize, nebo při přechodu starého režimu na nový. K extremismu se ale mohou přiklonit i lidé z vyspělých zemí, kteří přijdou o práci. Mohou to být i drobní podnikatelé či rolníci, kteří se začali cítit odstrčení. Politická nesnášenlivost souvisí s nižším stupněm vzdělání, lhostejným postojem k politice a nedostatkem tolerance. Ještě to ale neznamená, že budou takové síly lidé podporovat. Slabé postavení mají komunistické strany tam, kde je rozvinutý průmysl a vzdělanost (Novák: 1997; 54).

Široká definice antisystémovosti strany

- tyto strany sdílejí stejnou vlastnost. Zpochybňují legitimitu režimu a podkopávají jeho základy. K tomuto režimu stojí v opozici. Jejich postoj sahá od odcizení po protest. Ideologická opozice tkví v tom, že by antisystémová

strana nezměnila pouze vládu, ale samotný systém vládnutí, protože nesdílí hodnoty daného politického režimu.

Přísná definice antisystémovosti strany

- v podstatě takové strany reprezentují absolutně odlišnou ideologii, kterou konfrontují s daným politickým režimem. Ideologická vzdálenost je daleko od středu. Pravděpodobnost dosažení konsenzu je u takových stran velice malá
- tyto strany jsou vyloučeny z obsazování funkcí na úřadech
- plní latentním (skrytým) způsobem tribunskou funkci. Snaží se účinně blokovat systém nebo překážet při fungování. Vydávají se za mluvčí skupiny obyvatel, která je nespokojena (Novák: 1997; 42).

Při zkoumání komunistických stran je dobré se zmínit o základních teoretických pojmech, se kterými se můžeme v tomto textu setkat. Původně latinské slovo extrém je překládáno do češtiny jako krajnost, přemrštěnost. Politický extremismus je založen na zaujímání politicky vyhrocených stanovisek, která jsou co nejvíce vzdálena od politického středu. Přesné definici se politologové vyhýbají, ale jedná se o propagování a prosazování dalekosáhlých cílů, směřujících proti stávajícímu systému a usilujících o nahrazení tohoto systému zcela odlišným. Používají se při tom metody či prostředky, které jsou v rozporu s demokratickými (legitimními) a formálně schválenými (legálními) postupy. Podstata extrémní levicové politiky spočívá v tom, že jsou porušována základní pravidla demokracie. Komunisté hlásají nastolení nejdříve socialistické, v konečné fázi beztřídní komunistické společnosti, což je sice utopie, ale dle jejich ideologie k tomu dojde. Tomuto konečnému stavu bude ale předcházet přechodné období tzv. revoluční diktatury proletariátu. Levicový extremismus prosazuje rovnostářství, pokřivuje ekonomické i společenské vztahy. Přestože již dnešní komunisté hlásají pluralismus a demokracii, stále věří ve své vítězství. Kapitalismus je stále největším nepřítelem, lidé jsou dle komunistů neustále vykořisťováni. I v rozvinutých demokraciích na západ od nás, existují extremistické strany či hnutí. Jedním z nedostatků demokracie je fakt, že umožnila těmto ideologiím přežít a nevyvinula žádný tlak na jejich utlumení. O extremismu hovoříme jednoznačně tehdy, kdy se začnou realizovat komunistické myšlenky v praxi. Dnes se výrazně změnila prostředky, kterými vládli komunisté v autoritářském režimu, cíl zůstává stále stejný.

Je nutné také uvést tři základní témata Marxových a Engelsových myšlenek, ze kterých komunismus vychází: z teorie tříd, z teorie státu a z teorie revoluce. Teorie tříd hlásá, že existuje nesmiřitelný protiklad mezi proletariátem a buržoazií (dělníci pracují na výrobních prostředcích, které ale nevlastní na rozdíl od buržoazie, která je vlastní). Tato teorie kritizuje vykořisťování lidu pro zisk několika kapitalistů. Komunistická ideologie tvrdí, že budou existovat proletáři bez kapitalistů, ale naopak to nelze. Musí ale nejprve dojít k proletářské revoluci, svrhnout staré struktury a na konci tohoto procesu dojde k nastolení beztřídní společnosti a tudíž již nebude potřeba státu (Kotlán: 2003; 59-64). Společnost bez státu nemůže existovat a také je velmi pravděpodobné, že by takovou situaci žádná vládnoucí vrstva nepřijala.

Příkladem extremistické ideologie je komunismus. Levicový extremismus shrnuje řadu levicových ideologií komunistického, trockistického nebo anarchistického typu.

Dle Kailitze věří všichni extrémisté v homogenní společnost. Anarchisté nejsou výjimkou. Extrémisté jsou vždy zaměřeni proti pluralismu. Věří ve svoji absolutní pravdu a svět dělí na dobrý a zlý. Přestože tyto názory sdílí pouze malá část populace, jsou přesvědčeni o tom, že pouze oni mohou reprezentovat skutečné zájmy lidu. Extrémní ideologie všeobecně není schopna kompromisu. Snahou levicových extrémistů je zrušení kapitalismu. Někteří, alespoň teoreticky, chtějí předat moc dělnické třídě. Společným znakem levicových extrémistů je snaha o vytvoření sociálně soudržné společnosti. Politické násilí tohoto spektra je namířeno především proti ekonomickým a politickým elitám státu. Intenzita násilí závisí na variantě komunistické ideologie. Vždy jde o vytvoření spoluvlastnických vztahů a zrušení soukromého vlastnictví. Ideologickým základem stále zůstává marxismus. Teoreticky ovšem můžeme konstatovat, že levicové smýšlení jako celek není extremistické.

Za extremistickou můžeme v České republice pojmenovat Komunistickou stranu Čech a Moravy (Charvát: 2007; 9-19).

Jako postkomunistickou levicovou extremistickou stranu označujeme bývalou východoněmeckou DKP (Německou komunistickou stranu). Důvodem takového označení jsou její odmítavé postoje vůči odlišným či reformnějším názorům a to i k vlastním členům strany. Ty ihned postavila mimo politiku. Dogmatici, kteří zůstali ve straně, jsou více méně osamělí. Potvrzuje se tak teorie extremismu, dle níž nejsou její zastánci schopni přijímat odlišné názory. DKP tvrdě kritizuje kapitalismus i německé národní velikášství, prosazují vytvoření nového společenského uskupení.

Opět lze použít teorii extremismu, která hovoří o stranách, usilujících o bourání společenského řádu, jako o extremistických. V roce 1989 registrovala strana 35 tisíc členů, v roce 2003 jich zůstalo dle statistik asi 4 700. Problémem strany je, že neuznala spoluzodpovědnost za chyby provedené v minulém režimu. Ti, kteří poměry ve straně soustavně kritizovali a požadovali reformu ideologie, se „odstěhovali“ do PDS. V roce 1996 se strana pokusila o obnovu. Žádá o „revoluční rozchod“ se společenským řádem Spolkové republiky. V novém programu DKP se mimo jiné uvádí, že NDR jako „socialistická alternativa k imperialismu“ zaznamenala největší úspěch německé dělnické třídy.

V roce 2002 vůdcové DKP prohlásili, že Berlínská zeď byla ochranou zdí proti fašismu a na závěr sdělili, že se „nepotřebují omlouvat za minulé činy“ (Kailitz: 2004; 71-72; 78).

V roce 1990 existovalo ještě levicové seskupení K-Gruppen, které přešlo pod DKP. Ačkoliv je ve svých programech často ostřejší než originální komunistická strana, stalo se bezvýznamným hráčem (Kailitz: 2004; 67).

3. KSČ a SED před rokem 1989

3.1 KSČ před rokem 1989

Pokud chceme odpovědět na obecnější příčiny přetrvání komunismu v dnešní společnosti, měli bychom stručně připomenout působení komunistů v Československu v období tzv. „reálného socialismu“. Československo patřilo k průmyslově rozvinutějším zemím a tak občané měli relativně málo důvodů k nespokojenosti. Kdo se nezajímal o politické záležitosti, žil si v tomto režimu celkem klidně a šťastně. Lidé měli jistotu zaměstnání, jistý příjem na základní existenční potřeby. Fungovalo bezplatné zdravotnictví, školství, v rámci plánovaného hospodářství průmysl vyráběl, byť často jen na sklad. K jeho rozvoji však nedocházelo, konkurence nefungovala. Odbyt nám zajišťovalo členství v RVHP a především závislost a spolupráce se Sovětským svazem. Neexistovala nezaměstnanost, takže k žádným mohutným bouřím nedocházelo. Fungoval zde byrokraticko-autoritářský režim, který tvrdě potlačoval opoziční názory. Vládla zde cenzura. Svoboda slova či stranický pluralismus se nepřipouštěl. KSČ měla v politickém systému před rokem 1989 monopolistické postavení. Vládla zde sama,

v rámci Národní fronty připustila existenci dalších stran, ale všechny byly KSČ podřízeny. Tento systém byl nesoutěživý (Sartori:2005; 219).

Z hlediska typologie uspořádání můžeme dle Sartoriho klasifikace stranický systém ČSSR před rokem 1989 nazvat jako systém jedné hegemonické strany. Taková strana zůstává u moci ať je v oblibě či ne. Komunistickým funkcionářům chybělo kritické myšlení a neschopnost přijímat objektivní informace.

Na konci 80. let dochází k částečnému uvolnění v kulturní i ekonomické oblasti, ale stranické myšlení je neměnné. Po vyhlášení „perestrojky“ se i v médiích začíná poukazovat na nedostatky, zejména v hospodářství, ale motivaci k větším změnám aparát nehledal. Řada členů začala být kritická vůči fungování stávajícího systému, nikdo ale návrh na razantní změnu k pluralistickému systému a tržnímu hospodářství nevyslovil. Socialistická doktrína byla nepřekročitelná. Snahu o reformu v ekonomické oblasti projevil Ladislav Adamec. Přicházejí i demokratické síly z klubu Obroda, které nabídly spolupráci s KSČ např. „osmašedesátník“ Čestmír Císař, ovšem neúspěšně. Představitelé komunistického vedení měli z prodemokratické opozice strach. KSČ vůbec nereflektovala požadavky ve společnosti na uvolnění poměrů. Nevěnovala se událostem odehrávajícím se v NDR, Maďarsku. Zůstala v absolutní izolaci od reálného světa (Fiala a kol.: 1999; 86-91). Protože KSČ soustavně zdůrazňovala sociální jistoty pro všechny, mohly tyto myšlenky přejít i do nových poměrů.

3.2 SED před rokem 1989

Německá demokratická republika byla před rokem 1989 socialistickým produktem, politicky řízený vedením KSSS.

V Německé demokratické republice, která vznikla v roce 1949, se vyvíjel stranický systém ve dvou etapách. V letech 1949 -1989 to byla vláda jedné hegemonické strany. Východní Německo bylo specifické tím, že vládoucí strana SED získávala ve volbách cca 20 procent, přesto dominovala a měla nad všemi stranami absolutní kontrolu. Působila v rámci Národní fronty vedle CDU, LDP, DBD a NDP (Blockparteien). Oficiálně se tento nepluralitní systém nazýval sice „socialistickým systémem více stran“. Disent v NDR hrál nevýznamnou roli. Druhá etapa vývoje probíhala v letech 1989 -1990.

Německá demokratická republika i Československá socialistická republika se dle Kitscheltovy kategorizace zařazuje do tzv. byrokraticko-autoritářského režimu. Tento

režim lze definovat pokročilým rozvojem průmyslu, což byla v zemích středovýchodní Evropy výjimka. Jinak měly komunistické režimy spíše zemědělský charakter. Je to ale režim, který neumožňuje stranickou soutěž a kde je omezena artikulace zájmů. Režim se již nesnažil prosazovat totalitární metody a upřednostňovat stranické doktrináře, ale vůči opozici vystupuje velmi tvrdě (Hloušek-Kopeček: 2002; 19).

4. Komunistická strana Čech a Moravy

4.1 Vývoj KSČM

4.1.1 KSČM a její transformace po Listopadu 1989

K událostem 17. listopadu 1989 se nedokázalo tehdejší vedení KSČ vůbec postavit. Pro velkou část členů to znamenalo zhroucení smyslu jejich života. Naopak řada osobností, patřících k reformnímu proudu, odešla do jiných uskupení. Na mimořádném sjezdu Komunistické strany Československa v prosinci 1989 došlo k výměně celého vedení a komunisté se dohodli na přejmenování strany (Kubát: 2003; 76, 90-91). Mimořádný sjezd se omluvil celé společnosti za stav, do kterého ho přivedla KSČ. Vyjádřil také snahu o přeměnu KSČ, cílem by měla být sociálně spravedlivá, humánní společnost. Od stalinského modelu strany se sjezd distancoval. Vyjádřil souhlas s vytvořením právního státu na principu volné soutěže politických stran. Tehdy se komunisté omluvili dopisem těm, kteří byli potrestáni za vyjádření názoru po roce 1968 (Fiala a kol.: 1999; 97-99).

Nastala situace, kdy Občanské fórum uznalo KSČ jako sílu, se kterou se musí jednat. Co vedlo k tomu, že se KSČM etablovala tak snadno do nového demokratického politického systému? *„Jednou z nejvýznamnějších determinant ovlivňujících současné postavení KSČM v českém politickém spektru je právě role, kterou KSČ sehrála v průběhu sametové revoluce v roce 1989“* (Fiala a kol.: 1999; 85). Postoje představitelů KSČ k listopadovým událostem byly v prvních dnech celkem bezvýznamné. Zlom nastal až po uskutečnění masové demonstrace 20. listopadu 1989 nejen v Praze, ale i v dalších velkých městech v republice. Tehdy museli komunisté připustit, že je situace opravdu vážná. Příliš mnoho možností k vyřešení této situace ale neměli. Buď se mohli rozhodnout pro násilné zakročení, nebo přistoupit na požadavky protestujících občanů. Došlo k nenásilnému předání moci a to jim částečně pomohlo, že se mohli od počátku aktivně podílet na reformních

změnách. Zvítězila politika dialogu, kterou prosazoval sám Ladislav Adamec, bez mandátu ÚV nebo Předsednictva ÚV. Jedním z prvních požadavků OF bylo vypuštění ústavního článku o vedoucí úloze strany. Vedení KSČ bylo tak paralyzováno, že nebylo schopno svolat Ústřední výbor a vyjádřit jednoznačný postoj. V tomto období nebyla KSČ v žádném případě přijímána veřejností jako spoluvůrce demokratizačního procesu. Přestože byli komunisté zatlačeni do opozice, dokázali si v průběhu prosince 1989 udržet významné pozice i sblížit se s disidenty (například Marián Čalfa s Václavem Havlem). 27. listopadu 1989 se od KSČ odtrhla část členské základny a založila tzv. Demokratické fórum komunistů, které odsoudilo praktiky stávajícího vedení (Fiala a kol.: 1999; 91-93). V lednu 1990 byl přijat zákon o politických stranách (15/1990 Sb.), který svým způsobem uznává právní legitimitu existence KSČ (Fiala a kol.: 1999; 101). V březnu 1990 se ustavila KSČM, po prvních svobodných volbách v červnu 1990 se stala legitimní silou v nové společnosti. Komunisté, byť v obměněné podobě, získali zastoupení ve Federálním shromáždění.

Na 1. sjezdu KSČM v říjnu 1990 se komunistické vedení rozhodlo, že nebude realizovat žádnou zásadní reformu. Jejich snahou musí být soustavná obhajoba pracujícího lidu.

Přestože „*postkomunistické strany jsou přítomny ve všech zemích středovýchodní Evropy a v některých z nich se dostaly i k moci (například Spojenectví demokratické levice /SDL/ v Polsku, Maďarská socialistická strana /MSZP/, Sjednocená kandidátka sociálních demokratů /ZLSD/ ve Slovinsku)*“ (Kubát: 2003; 75-76), tvoří Komunistická strana Čech a Moravy výjimku, neboť nebyla schopna transformace a dokonce si zachovala svoji marxisticko - leninskou doktrínu, což se v konsolidovaných demokraciích středovýchodní Evropy nevidí.

Komunistická strana Čech a Moravy se chtěla stát moderní levicovou stranou, tuto roli však bezpečně zaujala ČSSD. Díky své ideologii a postojům vůči státnímu zřízení se nemůže v řádnou demokratickou stranu proměnit. Její voličský potenciál je tvořen skalními, ortodoxními přívrženci, odmítajícími jakýkoli odklon od marxistické ideologie. Levicově smýšlející občané se mnohem raději přiklánějí k sociální demokracii, která striktně komunistickou doktrínu odmítla. Její neschopnost odpoutat se od minulých praktik, například oddané poslušnosti či neschopnosti samostatného myšlení, ji ponechává stranou extrémů (Fiala a kol.: 1999; 105-106).

KSČM je relativně velká strana. Její extremistická ideologie je však nepřijatelná pro ostatní parlamentní strany a tak stojí permanentně v opozici. Nedisponuje téměř žádným koaličním potenciálem a z těchto důvodů ji lze považovat za antisystémovou stranu. Druhým kritériem pro posouzení antisystémovosti je síla zastrašovací, neboli vyděračský potenciál (Sartori: 2005; 127,136-138). Ten získává při některých hlasováních ve sněmovně, když se spojí s ČSSD a dříve s KDÚ-ČSL.

Loajální stranou doposud také není, přestože již s řadou věcí v našem systému souhlasí. Legitimitu ovšem má. Otázkou zůstává, jak dlouho náš politický systém vydrží působení KSČM. Zda se podaří tuto stranu integrovat či zda bude představovat možné riziko. Vzhledem k tomu, že konstantně získává určitý počet hlasů, není pravděpodobné, že strana z politické scény zmizí.

Pravá tvář strany se projeví naplno v okamžiku, kdy získá absolutní moc. Komunisté věří v její znovuzískání a průběžně se na převzetí moci připravují (Novák: 1997; 71).

4.1.2 Vnitrostranické spory v letech 1990-1993

V úvodu zmíníme problém s přejmenováním strany. Pokoušeli se o to reformní komunisté pod vedením předsedy Jiřího Svobody, který stál v čele od října 1990 do června 1993. V téhle době byl nakloněn na jeho stranu i Miloslav Ransdorf. Jiřímu Svobodovi záleželo na přejmenování strany i na provedení důkladné reformy. Jeho snahou bylo umožnit vnitrostranickou názorovou pluralitu. Když na kladenském II. sjezdu přednesl svoji novou koncepci, nesetkal se s ohlasem. Bylo to v atmosféře počínajícího vnitrostranického štěpení. V roce 1993 se Svoboda vzdal všech funkcí a odešel z politického života (zřejmě i pod vlivem atentátu).

Je pochopitelné i logické, že v době přechodu nastanou ve straně vnitřní spory o další směřování strany, o hledání nové stranické identity. Ve hře se nabízelo několik variant.

Radikální část prosazovala změnu v názvu strany, odmítnutí myšlenky komunismu a uznání viny za zpusťování naší země.

Do druhé skupiny patří pravověrní stoupenci minulého režimu, kteří usilovali o vytvoření jednotné ideologie, namířené proti probíhajícím změnám s rozhodnutím nepřipustit žádné novoty. Listopad pro ně znamenal osobní porážku. Kdo byl ale realisticky smýšlející, odvrátil se od komunistické doktríny úplně.

Jiná část zase navrhovala dobrovolné rozpusťování strany, aby se její členové mohli zapojit do jiných politických uskupení.

Padl také návrh na rozdělení strany do několika samostatných subjektů.

V úvahu přicházel i zákaz strany.

Jinou navrhovanou možností byla transformace ve stranu, která bude hájit sociálně spravedlivou společnost, ale nikoliv na ideologickém podkladu.

Spory ve straně vyvrcholily mezi roky 1992 - 1993, strana se postupně štěpí, zaniká Levý blok, ale je uvolněn prostor názorovým proudům a vzniku čtyřem ideově politickým platformám uvnitř strany (Fiala a kol.: 1999; 110-121). Na sjezdu v prosinci 1992 byl opětovně zvolen do čela strany reformní J. Svoboda, místopředsedou se stal M. Grebeníček patřící ke konzervativnímu proudu a stojící názorově proti Svobodovi. Vnitrostranická krize se vyřešila na III. sjezdu strany v roce 1993, kde zvítězil nekomunistický proud. Do čela strany je zvolen M. Grebeníček a nově stojí ve vrcholné politice V. Exner či M. Ransdorf. Strana se jasně vyprofilovala, organizačně navazuje na předlistopadovou KSČ. Tak nekomunisté přispěli k polarizaci politického systému, neboť s touto stranou odmítlo celé české politické spektrum spolupracovat. Stává se stranou antisystémovou. Nekomunisté otevřeně obhajují výdobytky socialismu, naopak ostře kritizují kapitalismus. Řada komunistů se díky němu stala podnikateli a zbohatla. Dodnes se neobjevila žádná relevantní politická síla, schopná oslovit tak silnou část veřejnosti, které by se podařilo vytvořit dostatečný nátlak na zrušení komunistické strany.

Pokusem byla například v roce 2003 vydaná petice „S komunisty se nemluví“, která byla reakcí na pozvání komunistů do Lána prezidentem Václavem Klausem. Jednalo se o schůzku všech parlamentních stran k projednání záležitostí o Evropské unii před vstupem naší země do EU a prezident požadoval přítomnost všech parlamentních stran. Odezva na petici se nedostavila. Další pokus učinili senátoři Mejstřík a Štětina v roce 2007, kteří prosazovali navržení zákona o zákazu propagace komunismu, ovšem bezvýsledně.

4.1.3 Období po mimořádných volbách 1998 až do současnosti

Mimořádné volby v roce 1998 přinesly KSČM třetí místo a tím se jim podařilo posílit vyděračský potenciál, protože s hlasy KDU-ČSL mohou podporovat sociálně-demokratickou menšinovou vládu, zejména při schvalování rozpočtu (Fiala a kol.: 1999; 134). V. sjezd KSČM uskutečněný v roce 1999 nepřinesl opět žádnou změnu, v čele zůstává Miroslav Grebeníček, komunisté již nehovoří o předlistopadové

minulosti, změnit název strany je nepřijatelný. Do čela strany jsou zvoleni za místopředsedy Zuzka Rujbrová, Jiří Dolejš, Václav Exner a Miroslav Ransdorf.

Ortodoxní křídlo představuje Václav Exner, který opakovaně prohlašuje, že Milada Horáková byla odsouzena a popravena jako velezrádkyně státu v souladu s tehdy platnými právními předpisy či že Klement Gottwald nebyl zločinec, protože sám nikoho nezabil a mimo jiné se nebrání spolupráci s levicovými extrémisty (Fiala a kol.: 1999; 136).

Návrat k socialismu se stal ústřední ideou strany, se kterou chtějí oslovovat občany ČR. Soustavně vyzdvihují výhody minulého státního zřízení a jejich přesvědčení o znovuzahájení budování socialismu je opravdové. Nahrávají jim ekonomické i společenské problémy, které se na konci devadesátých let objevují. Strana má pravidelně asi jedenácti procentní podporu voličů. V komunální politice získali její členové významné pozice, takže se s touto stranou musí bezpochyby do budoucna počítat (Fiala a kol.: 1999; 138).

Na VII. sjezdu KSČM konaném v květnu 2008 se hodnotila dosavadní činnost strany, sjezd potvrdil programovou orientaci a přijal deklaraci o socialismu s názvem „Socialismus pro 21.století“, kde kontinuálně navazuje na dokument z VI. sjezdu KSČM nazvaný „Naděje pro Českou republiku“. Základním programovým cílem strany je cesta k socialismu, demokratická společnost svobodných, rovnoprávných občanů, společnost politicky a hospodářsky pluralitní. Neúspěch „první formy socialismu“, jak nazvali období jejich vládnutí v letech 1948-1989, byl dle KSČM zapříčiněn tlakem kapitalistického obklíčení, ale i v důsledku vlastních chyb. Ostře kritizují světový kapitalismus, kde panuje nadvláda superburžoazie a proto nabízejí lidstvu jiný svět, kterým bude socialismus. Budování socialismu musí jít demokratickou cestou za souhlasu většiny obyvatelstva. Na základě poučení se z minulých dob již ale netrvají na absolutním znárodnění průmyslu. Připouštějí všechny formy vlastnických vztahů. Socialistické hospodářství bude plánovanou tržní ekonomikou. K dosažení systémové změny společnosti bude dle KSČM nekrvává a demokratická revoluce. Tato cesta nejvíce odpovídá potřebám a zájmům lidí. Na závěr komunisté prohlašují, že se tato cesta dříve nebo později, ale s historickou nutností a v zájmu lidstva, prosadí.

V současné době je politika KSČM zaměřena na veřejné finance, důchodovou reformu, politiku ve zdravotnictví a na bytovou politiku. KSČM disponuje silným odborným zázemím, kde pracují komise např. pro sociální strategii, hospodářskou

strategii, strategii bezpečnostní a branné politiky, pro strategii zahraniční politiky. Pro stranu připravují podklady k dlouhodobému zaměření se jednotlivých politik KSČM. Navrhují legislativní postupy, zpracovávají analýzy a podněty k naplnění jednotlivých strategií politiky strany. Připravují návrhy a doporučení stanovisek pro jednání Poslaneckého klubu KSČM v Poslanecké sněmovně.¹

KSČM má i svoji stínovou vládu, v čele které stojí jako předseda Vojtěch Filip. Vláda se pravidelně schází a zabývá se řadou témat. Vyjadřuje se k vládní politice. Konkrétní představy na řešení hospodářské a sociální situace stínová vláda nabízí, ale není schopna předložit, kde se vezmou peníze.

27. března 2010 oslavila KSČM 20. výročí svého vzniku. Zejména část mladých komunistů volá po sesazení Vojtěcha Filipa, ten to ale odmítá. Problémem KSČM je, že zatím žádného nového lídra nenašla. V současné době se zdá, že strana přešlapuje na místě. Kritika předsedy Filipa zaznívá i od starších představitelů strany např. od Miroslava Ransdorfa či Jiřího Maštálky, kteří rovněž prosazují změnu ve straně. Říkají, že se strana musí otevřít především mladým lidem, ale i střední generaci.²

Rok 2010 byl pro Českou republiku supervolebním rokem, protože se konaly troje volby. V květnu 2010 se uskutečnily volby do Parlamentu ČR, v říjnu následovaly komunální volby a volby do Senátu ČR. Na celostátní úrovni dosáhla KSČM nejnižšího výsledku za posledních 20 let se ziskem 11, 27 % a v parlamentu obsadila 26 křesel.³

V komunálních volbách KSČM zvítězila pouze v malých obcích a v senátních volbách absolutně propadla, neboť do druhého kola nepostoupil žádný z jejích kandidátů. Od voleb v roce 2005 stojí komunisté dosti stranou, protože je žádná strana nepotřebuje. Můžeme říci, že síla KSČM upadá. Na základě těchto neúspěchů by měl vyvodit závěry ze svého působení v čele strany zejména předseda Vojtěch Filip. V čele stojí od roku 2005 a pod jeho vedením strana stále oslabuje. Pokud bychom srovnali jeho vedení s Grebeníčkovou érou, nelze hovořit o úspěchu. Grebeníček byl mnohem razantnějším vůdcem, Filip je vedlo něho nevýrazný. Levicově smýšlející voliči stále upřednostňují ČSSD před KSČM, neboť ta pouze

¹ <http://www.kscm.cz/index.asp?thema=2910&category> shlédnuto 27.2.2011

² (www.iDnes.cz: 29.července 2010). shlédnuto 10.10.2010

³ <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=414> shlédnuto 5.3.2011

kritizuje kroky vlády, volá po majetkových přiznáních politických činitelů, přestože v minulosti se mnoho komunistických činitelů obohacovalo samo. Co se týká praktické politiky, KSČM není schopna díky své izolaci, nic prosadit. Předseda Filip poukazuje na praktiky v parlamentu, kdy se zákony projednávají ve zkráceném řízení např. o stavebním spoření, o daních z příjmů. Na 12. zasedání ÚV KSČM dne 6. listopadu 2010 se vyhodnocoval výsledek voleb. Předseda Filip označil jako jednu z příčin neúspěchu šíření antikomunismu, kterým jsou zejména mladí lidé zavražďováni a ve vlastních řadách označil za příčinu chybný výběr kandidátů. K tomu, aby KSČM v budoucnu získala větší úspěch, musí být schopna lidem předložit a vysvětlit reálné návrhy na řešení společenské situace. Vyzval k vytvoření široké levicové platformy, ve které se budou opírat o styčné body v různých uskupeních, zejména spojení práce a solidarity.⁴

Vedle KSČM působí od roku 2010 znovuoobnovený Komunistický svaz mládeže KSM. Protože svaz v minulosti bojoval mimo jiné za zrušení soukromého vlastnictví a propagoval třídní nenávisť, bylo sdružení v roce 2006 rozpuštěno. Na základě rozhodnutí pražského městského soudu začali mladí komunisté vyvíjet svoji činnost znovu v roce 2010. Rozhodnutí označili jako vítězství komunistického hnutí a zároveň své členy a příznivce vyzvali k boji proti antikomunistickým kampaním a snaze zrušit KSČM ale i KSM.⁵

4.2 Programatika strany

Programatikou politických stran se rozumí souhrn stranických programů různých typů, kterými se politologové zabývají a které se dále analyzují a metodologicky rozlišují. Všeobecně se politické programy dají rozdělit na dva typy a to na exekutivní politické programy a na programy politických stran. Zkoumání programů se provádí proto, aby se dalo určit, jak která strana bude konkrétně svoji politickou vizi realizovat. Po rozsáhlém výzkumu, který provedli němečtí politologové Olzog a Liese, byly rozlišeny čtyři formy stranických programů: 1. základní, 2. akční, 3. volební a 4. vládní prohlášení. Jakým směrem se politická strana bude orientovat, můžeme vyčíst z jejich programových materiálů.

⁴ <http://www.kscm.cz/article.asp?thema=2730&item=51648&category=&previev=archiv>, shlédnuto 5.3.2011

Autor projevu: Vojtěch Filip
⁵ <http://www.ksm.cz/>, shlédnuto 14.3.2011

Za nejdůležitější funkce všech typů programů označují němečtí politologové orientaci pro politický vývoj, informační pomoc pro voliče, vymezení se oproti ostatním stranám a integraci členů (Fiala-Strmiska: 2009; 91-95).

Program KSČM vychází z marxistické teorie otevřeného dialogu s mezinárodním komunistickým a levicovým hnutím, otevřeného novým myšlenkám a poznatkům.⁶

KSČM má ale dvojí tvář. V oficiálních programových dokumentech určených pro veřejnost sice hlásá vytvoření právního státu na principech pluralitní demokracie, kloní se k demokratickému socialismu. Na druhou stranu je třeba zdůraznit, že KSČM jako následovnice KSČ, vzešla z nedemokratického režimu, doposud se opírá o Lenina a Marxe. V ekonomické oblasti prosazuje podle marxistické teorie společné vlastnictví výrobních prostředků. Její vztah k soukromému vlastnictví je nedůvěryhodný, což je patrné jak z odmítání restitucí, tak i privatizaci státního majetku. Abychom mohli pochopit programatiku KSČM, je nutno vysledovat, jak se snažila vypořádat s minulostí a znát priority této strany.

Přestože krátce po revoluci vyhlásila absolutní rozchod s diktaturou proletariátu (dle Lenina) jako nevhodnou teorii pro vyspělou společnost, její boj za zrušení kapitalistického řádu a vytvoření zcela nové socialistické, později komunistické společnosti, nepřestává. Tyto záměry strana ve svých programech opakovaně zdůrazňuje. Napovídají tomu, že strana bude nadále antisystémovou silou, neboť zatím nezískává u politických soupeřů ani u občanů silnou podporu (Fiala a kol.: 1999; 151).

4.2.1 Akční program

V prvním polistopadovém dokumentu nazývaném Akční program KSČ se strana distancovala od stalinského modelu. Z programového prohlášení zmizely odkazy na diktaturu proletariátu, třídní boj a potřebu násilně změnit společenský řád.

4.2.2 Základní program

Základním programem KSČM se stal tzv. "kladenský program" přijatý v prosinci 1992, kde zaujali komunisté takový postoj k minulosti, že přes veškeré chyby a omyly jsou jejich komunistické ideály stejně stále životaschopné. Cílem KSČM je cesta k socialistické společnosti, kde funguje svoboda a spravedlnost. To,

⁶ <http://www.kscm.cz/index.asp?thema=2677&itmID=24002&chapter=1297>, shlednuto 14.3.2011

jak strana tvrdí, není v kapitalistické společnosti možné. Strana si je ale vědoma toho, že se musí přizpůsobit současným podmínkám. Připouští tedy politický i hospodářský pluralismus, samosprávnou demokracii. Z dlouhodobého hlediska bude usilovat o vytvoření silné a stabilní levicové vlády, o zastavení posunu doprava. V poslední etapě chce směřovat ke komunismu. Hlavní myšlenkou komunismu je princip společného vlastnictví majetku a výrobních prostředků nebo systém všezahrnující kolektivizace. Vládnoucí třídou je proletariát, mezi další ideje patří pospolitost, spolupráce a rovnost, zejména sociální. Komunistická společnost měla být na rozdíl od kapitalistické beztřídní a společný majetek měl sloužit ku prospěchu všem (Fiala a kol.: 1999; 155-157). Tento program lze označit jako program plný frází a neuskutečnitelných cílů. Odvolává se na národ, hovoří „ve jménu lidu“ a podobně. Žádnou propracovanou alternativu vůči současnému zřízení zatím nepřinesla.

4.2.3 Volební programy

Volební program pro první svobodné volby v roce 1990 se staví za federativní uspořádání státu a značný důraz je kladen na sociální otázky a lidská práva, která paradoxně čtyřicet let vládnutí příliš nedodržovala. KSČ připustila, že se v minulých desetiletích dopustila chyb a omylů, ale současně zdůrazňuje, aby nedošlo díky radikálním reformám ve společnosti k novým nespravedlnostem. Hned od prvopočátku vyslovuje obavy ze ztráty zaměstnání, sociálních jistot občanů, poklesu úrovně obyvatel, což ji činí velmi populistickou. Komunisté nebyli po revoluci veřejností akceptováni, a tak bylo těžké prosazovat některá programová témata i cíle. V říjnu 1990 se konal v Olomouci první sjezd KSČM, kde byl představen nový program strany, platný až do roku 1992. Protože se především zdůrazňovaly demokratické postupy a pluralismus, neshledal se u ortodoxních komunistů, kterých byla ve straně většina, s podporou. V programu byl poprvé zmíněn cíl komunistů a to budování „demokratického socialismu“.

Ve volebním programu 1992 se upozorňuje na příchod hospodářské, kulturní i sociální krize, výprodejem národního majetku i ztrátou suverenity. Na dalších sjezdech a volbách se programatika KSČM tvrdě vymezila i vůči jiným levicovým stranám. Hlavním cílem se stalo dosažení socialismu, při jehož budování se bude striktně opírat o marxistickou metodologii. Komunistické straně se podařilo i přes tyto extrémní cíle a názory prosadit se a stát se součástí stranicko-politického systému.

Programatika KSČM se s postupem doby vyvíjí v souladu s přáním většiny členské základny, která prosazuje komunistické hodnoty a o vlastní minulosti hovoří již vesměs pozitivně. Pravověrní členové tvrdí, že znehodnocení komunistických ideálů způsobila byrokratická elita ve straně, se kterou se ihned po revoluci rozloučili. V programových bodech stojí, že se strana musí soustředit na získávání nových členů, se zaměřením na ohrožené sociální skupiny. Zdůrazňuje důsledné zachování práva na práci, podporu důchodců, obnovení bytové výstavby, ochranu romské menšiny a její kultury, požaduje spravedlivý důchodový systém, kontrolovanou zdravotní péči bez tržních principů i bezplatné vzdělání. Mezi programové priority patří apel na dodržování lidských práv a připuštění mnohem více prvků přímé demokracie. Nejdůležitější úlohou státu má být zejména regulace a neustálá kontrola. Zahraniční a vnější bezpečnostní politika je absolutně odlišná od ostatních stran. KSČM jednoznačně odmítá členství ČR v NATO, stále častěji se v jejich dokumentech objevuje téma globalizace, kterou ztotožňují s imperialismem (Fiala a kol.:1999; 152-168). Nejednotný postoj má KSČM ke vstupu do Evropské unie. Ve svých programech apelují na rovnoprávný vstup do integračních procesů, posílení národní svrchovanosti. EU mohou akceptovat pouze za předpokladu, že budou sjednány oboustranně výhodné podmínky založené na vzájemné spolupráci (Fiala a kol.: 1999; 171).

Po vstupu České republiky do EU v roce 2004 se musela KSČM přizpůsobit nové situaci. V programu pro volby do EP začala paradoxně prohlašovat, že se bude podílet na pozitivních řešeních v oblastech sociálních, demokratických i mírových. Dlouhodobý program KSČM z roku 2005 nese název Naděje pro Českou republiku. Volební program pro rok 2006 vyjadřuje principy sociálního státu. Strana poučena z voleb v roce 2002 došla k závěru, že musí dbát na srozumitelnost programů, neboť se ukázalo, že KSČM volí i řada nečlenů.⁷

V tomto programu již souhlasí s výhradami s členstvím v EU. Vyzdvihuje národní zájmy naší země, klade důraz na schopnost využití prostředků z EU pro rozvoj země. Řada politologů označuje KSČM z hlediska typologie ve vztahu k EU jako stranu euroskeptickou či euroodmítavou.

⁷ <http://www.kscm.cz/article.asp?thema=2742&item=29069&category=&previev=archiv> , shlédnuto 27.2.2011
Pramen: Volební program

Poslední volební program z roku 2010 je vypracován pro období let 2010-2014. Byl otevřený, aby se stoupenci a sympatizanti mohli vyjadřovat a doplňovat ho. KSČM upozorňuje na hospodářskou i politickou krizi způsobenou kapitalismem. Ostře se v něm kritizují kroky pravicové vlády, zejména její asociální politika. Prioritou KSČM je vzájemná solidarita a důstojnost. Jejich řešením bude rekonstrukce současných ekonomických, ekologických i společenských problémů.⁸

4.3 Vnitřní struktura

Jedním z kritérií zkoumání strany bude její stabilita a trvalost. Je třeba zjišťovat, jaký typ motivace má, její stupeň organizace, jaká je ideologická stranická soudržnost. Tato kritéria nám pomohou změřit trvanlivost strany (Sartori: 2005; 89-91). Nejdříve zmíníme vnitřní organizační strukturu KSČM. Při pohledu na vnitřní strukturu strany budeme zkoumat organizační přístup, problematiku vnitrostranické demokracie a zejména stanovы strany, které mají obsahovat 3 hlavní prvky - soubor zákazů, organizační struktura a volební uspořádání (Sartori: 2005; 108).

Z organizačního hlediska je KSČM vysoce stabilizovaný celek. Nejnižší jednotkou je základní organizace, pak následují okresní organizace, krajské organizace, celostranické a ústřední orgány. Orgány jsou tvořeny volbou, delegováním nebo vzájemnou kombinací obou způsobů. Stranické orgány sestavují kandidátní listiny pro volby do zastupitelstev a zákonodárného sboru na základě primárních voleb, jejichž pravidla schvaluje ÚV KSČM. Nejvyšším samosprávným orgánem KSČM je Sjezd strany. Sjezd svolává ÚV KSČM zpravidla 1krát za čtyři roky. Klíč k volbě delegátů stanoví ÚV KSČM.

Mimořádný sjezd musí svolat ÚV KSČM, nejpozději do dvou měsíců na žádost nejméně třetiny OV KSČM nebo nadpoloviční většiny členů ÚV KSČM (Fiala a kol.: 1999; 174-176).

Její stanovы patří k nejpropracovanějším vytvořeným dokumentům tohoto druhu mezi politickými stranami v ČR, ve kterém je zakotven institut vnitrostranického referenda, což je silný demokratický prvek. Existuje institut vnitrostranických voleb, dle kterého se určuje pořadí kandidátů na kandidátních listinách do zastupitelských orgánů. Byla posílena pravomoc výkonného výboru ÚV KSČM, tento orgán se může vyjadřovat

⁸ <http://www.kscm.cz/index.asp?thema=4393&category>, shlédnuto 5.3.2011

k navrženým kandidátům na posty předsedů okresních výborů a krajských rad, ale i k místopředsedům parlamentních klubů.

Dva významné orgány strany jsou Revizní komise, která kontroluje finanční hospodaření strany a Rozhodčí komise, jež řeší spory mezi orgány strany a jejími členy (Fiala a kol.: 1999; 174-176).

Co je základním programovým východiskem strany, které všechny členy spojuje? „Zásadním strategickým programovým cílem strany je přechod od kapitalistické společenské formace k sociálně spravedlivé společnosti – socialismu“, jak je uvedeno v Programovém dokumentu z roku 2008.⁹

Stanovy strany se postupně doplňují či mění. Na 6. sjezdu byly projednány nové stanovy. Poslední stanovy byly upraveny na jednání Celostranické konference a nabyly platnosti 26. června 2010.

4.3.1 Financování

Strana potřebuje ke svému fungování finance. Aby mohla zprostředkovávat společenské a individuální zájmy a potřeby společnosti, musí se dostat k moci.

K dosažení cíle je potřeba finančních prostředků. Jejimi výdaji jsou zejména náklady na tvorbu a šíření politických názorů, náklady na vlastní aparát, to jsou mzdové náklady, náklady na služby a na správní poplatky spojené s volbami. Ze Státního rozpočtu ČR dostává strana příspěvek na úhradu volebních nákladů. Příspěvek se poskytuje pouze za volební výsledek do Poslanecké sněmovny za podmínky získání nejméně 3% z celkového počtu platných hlasů. Na činnost strany přichází stálý příspěvek a dostává i příspěvek na mandát.

Mezi vnitřní zdroje příjmů patří zejména příspěvky vlastních členů, kde se jedná o největší položku, příjmy z prodeje či pronájmu vlastního movitého a nemovitého majetku, příjmy z úroků k vkladům, tržby z prodeje cenných papírů. Zda přijímá sponzorské dary se ve výroční zprávě neuvádí. Vzhledem ke značnému majetku, který získala bezúplatně převodem po bývalé KSČ, nemá s financováním příliš velké problémy (Čichoň: 1998; 53-60). Přesto se ani tato strana nevyhnula skandálu s financováním a to v roce 2009, kdy byl poslanec Dolejš nařčen z nečistého

⁹ <http://www.kscm.cz/article.asp?thema=4028&item=40629>, shlédnuto 14.3.2011

Pramen: Programový dokument

přijímání úplatku prostřednictvím uveřejněné inzerce ve stranickém tisku Haló noviny. Tento skandál se ale vyřešil a Jiří Dolejš byl očištěn.

Ve stanovách KSČM platných od roku 2010 – Zásady hospodaření KSČM - jsou přesně vyjmenovány možné příjmy, kde jsou uvedeny i dary a dědictví, které mohou být příjmem strany.¹⁰

4.3.2 Názorové proudy uvnitř strany

V současné KSČM lze vidět tři základní, místy navzájem provázané proudy. Největší skupinu tvoří ortodoxní zastánci marxisticko-leninské doktríny, kteří se stále upínají k předlistopadovým idejím a považují se za „jediné pravé komunisty“. Tento proud je majoritní, má pod kontrolou veškeré aktivity svých členů (Fiala a kol.: 1999; 223-224).

Druhou skupinu lze nazvat „reformní“, kam můžeme zařadit například Miroslava Ransdorfa nebo poslance Jiřího Dolejše, kteří prosazují změny ve stranickém řízení. Bývá označována za neokomunistický proud. Jsou si vědomi toho, že prosazování marxisticko-leninské teorie je v pluralitním systému velice omezené. Jsou pragmatičtí a jejich názory ve straně nejsou většinou podporovány (Fiala a kol.: 1999; 226).

Do třetí skupiny patří pragmatici, a to jsou většinou poslanci nebo vysocí funkcionáři, především předseda Vojtěch Filip, ale byl to i Miroslav Grebeníček. Tito lidé mají velkou podporu zejména u ortodoxní členské základny, jsou to praktici, kteří prahnou po funkcích ve státní správě a po osobním vlivu. Jsou jim připisovány zásluhy za udržení relativně silné pozice strany.

4.3.3 Představitelé strany

Tvář každé politické strany je charakterizována jejím programem, hesly, tradicemi, věrnými členy či pouze příznivci, ale velkou roli hrají její vrcholní představitelé. Představíme nejvýznamnější členy působící v současné KSČM, kteří mají vliv na fungování strany.

Současným předsedou strany je JUDr. Vojtěch Filip. Jeho postoje a názory jsou trvale neměnné. Rozpad ČSFR považuje dodnes za nelegitimní a neústavní čin.

Od roku 1993 má vlastní advokátní kancelář.

¹⁰ <http://www.kscm.cz/index.asp?thema=2680&category>, shlédnuto 2.3.2011
Pramen: Stanovy KSČM

Významným reformním předsedou KSČM byl filmový režisér Jiří Svoboda, jehož pokusy o reformy ve straně i o přejmenování nebyly vyslyšeny. V roce 1992 byl na něho spáchán atentát.

V čele strany v letech 1993 - 2005 stál Doc. PhDr. Miroslav Grebeníček, CSc. Tento muž udal straně dosud fungující směr, podařilo se mu získat vyšší popularitu KSČM a jeho volební úspěchy nelze pominout. Nesouhlasil s reformováním a modernizací strany, prosadil si strategii obhajoby socialistického zřízení a prosazování marxistických myšlenek zejména vůči kapitalismu. Dnes je poslancem Poslanecké sněmovny.

PhDr. Miloslav Ransdorf, CSc. vstoupil do KSČ již v roce 1972. Po „sametové revoluci“ se připojil k reformní frakci Demokratické fórum komunistů, nakonec zůstal v KSČM. Je představitelem tzv. neokomunistického proudu, který měl za cíl vytvořit z KSČM moderní levicovou stranu. Postavil se ale za zachování názvu strany. V názoru na vstup Česka do Evropské unie se lišil od stranických kolegů a tento vstup podpořil. Zásadně odmítá srovnávání komunismu s nacismem, přestože je vzděláním historik.

Za ekonomického odborníka ve straně je považován Ing. Jiří Dolejš. Věnuje se zejména hospodářským problémům. Jeho snahou je vysvětlování ekonomické reality a odmítá neuskutečnitelné sliby.

Za skalního konzervativce lze považovat RNDr. Václava Exnera, CSc., který je zapřísáhlým odpůrcem kapitalistického řádu. Svoji politickou kariéru začal budovat až po roce 1989. Je nejvýraznějším odpůrcem zapojení České republiky do západních struktur.

Jednou z mála žen, která se ve straně prosadila, je JUDr. Zuzka Bebarová – Rujbrová, poslankyně Poslanecké sněmovny.

Vedle těchto osobností zmíníme např. i poslance Ing. Pavla Kováčika, který se stal po parlamentních volbách 2010 předsedou Poslaneckého klubu KSČM.

Do druhého kola voleb do Senátu v roce 2010 nepostoupil žádný kandidát KSČM. Současnými senátory za KSČM jsou RNDr. Marta Bayerová a PaedDr. Václav Homolka. Strana nemá v Senátu svůj klub.¹¹

¹¹ <http://www.kscm.cz/article.asp?thema=5015&category=> shlédnuto 27.2.2011

Pramen: Profily poslanců

V Evropském parlamentu zastupuje komunistickou stranu Ing. Vladimír Remek, první československý kosmonaut .

Na okraj je nutné podotknout, že mezi čelními představiteli KSČM není jediný dělník.

4.4 KSČM v demokratickém systému

KSČM se aktivně zapojuje do politického života společnosti, spolupracuje s ostatními levicovými silami, a to – na komunální úrovni - i v rámci koalic, případně jiných sdružení. KSČM má v současné době 66 627 členů (z toho 29 910 žen a 36 717 mužů) organizovaných ve 4 039 ZO KSČM (stav k 1. 1. 2010).¹²

Demokratičtí politici, zejména z pravicového spektra, považují dodnes KSČM za stranu nereformovanou, nedůvěryhodnou, se kterou odmítají spolupracovat, ale například na komunálních úrovních se tato spolupráce často objevuje. Dnes již nelze jednoznačně hovořit o její izolaci. Příkladem je vysoká státní funkce Vojtěch Filipa v Poslanecké sněmovně ČR, kde působil jako místopředseda. Protože se ČSSD zatím výrazně neprosadila a pravicové strany v politickém systému nezískávají rovněž vyšší než cca třicetiprocentní podporu, musí se s komunisty počítat. Disponuje totiž silným vyděračským potenciálem (Fiala a kol.: 1999; 275-276).

Zvláštností postavení KSČM je, že ve volbách získává přes deset procent hlasů, patří mezi čtvrtou nejsilnější stranu a současně nedisponuje žádným koaličním potenciálem (Fiala a kol.: 1999; 282). KSČM je z hlediska veřejnosti vnímána jako nestátotvorná a nedůvěryhodná strana a tak si komunisté dávají na své působení na veřejnosti velký pozor a snaží se vyhýbat skandálům. Po volbách 2006 se stranicko-politický systém strukturoval, ale úplně se nestabilizoval.

Před volbami 2010 přichází pozitivní změna, vykrytalizovaly se dva hlavní póly na ose levice-pravice a to ODS a ČSSD, zároveň pevné vedlejší póly, kterými jsou TOP 09 a KSČM, potencionální přirození koaliční partneři. To se ukázalo po volbách 2010, kdy se názorově podobné strany přirozeně spojily a vytvořily vládní koalici.¹³

¹² <http://www.kscm.cz/index.asp?thema=2677&itmID=24002&chapter=1297>, shlédnuto 27.2.2011

¹³ <http://www.denikreferendum.cz/clanek/2744-sest-polistopadovych-svatku-demokracie>, z 5.4.2010, shlédnuto 27.2.2011. Autor: Vratislav Dostál. Deník referendum.

4.4.1 Působení ve stranickém systému po roce 1989

Po komunistickém pádu se změnil celý politický systém. Ve federaci, která trvala až do roku 1992, fungovaly odděleně dva stranické systémy, a to český a slovenský (Šanc: 2005; 108). Kromě jiného dochází k přechodu bývalé hegemonické strany KSČ na pokračovatelku KSČM. Zároveň vznikají nová politická hnutí a strany, obnovují se staronové politické strany, postupně nastává stranická soutěž.

Síla strany je dána výsledkem ve volbách a zejména tím, kolik hlasů je přeměněno na mandáty. Relevance strany je dána tím, jak je schopna distribuovat moc i jejím umístěním v pravolevém spektru (Sartori: 2005; 126-134).

Čeští komunisté se nepřejmenovali, ani se absolutně nerozešli s komunistickou ideologií, a přesto mají ve všech volbách po roce 1989 zastoupení v Poslanecké sněmovně mezi deseti až dvaceti procenty křesel. Protože žádná ze stran s nimi nechce spolupracovat, nemají žádný koaliční potenciál. Dle Sartoriho je však stranou relevantní, neboť vykazuje výsledky ve volbách. Po volbách 1992 jsou v parlamentu zastoupeny dvě antisystémové strany KSČM a SPR-RSČ na obou pólech osy levice-pravice. Po volbách 1996 zůstává v poslanecké sněmovně šest stran a stranický systém se stabilizuje. Vykrytalizovala se bipolarita ODS na pravici a ČSSD na levici (Novák-Lebeda: 2004; 263-301). Z důvodu působení dvou antisystémových stran se dle Sartoriho označuje takový systém jako polarizovaný pluralismus. Volby v roce 1998 zaznamenaly propad SPR-RSČ a stranický systém se posouvá k umírněnému pluralismu. Jak volby 2002 tak 2006 přinášejí stabilní, umírněný pluralismus. Komunisté stojí nadále na okraji levice v opozici. V parlamentu ale získali pozici místopředsedy, kterou vykonával v letech 2006-2010 Vojtěch Filip. Samozřejmě mají zastoupení v různých sněmovních výborech i kontrolních orgánech. V posledních volbách v roce 2010 se dostává do Poslanecké sněmovny pět stran a to ODS, ČSSD, KSČM a nově TOP 09 a Věci Veřejné. Komunisté dostali nejméně hlasů od roku 1989. Po těchto volbách se poprvé od revoluce nedostali křesťanští demokraté do Poslanecké sněmovny. V českém stranickém systému neexistuje dominantní strana a tudíž je problémem vytvoření akceschopné vlády (Novák-Lebeda: 2004; 339). KSČM je dosud v českém stranickém systému strana nekompatibilní s ostatními relevantními stranami, a to zejména vůči vztahu k politickému systému ale i svou programatikou.

4.5 KSČM a zahraniční politika

Čeští komunisté mají svoje postavení i v evropských strukturách. V rámci Evropské unie jsou vítanými partnery radikálně levicových stran, kterých v parlamentech členských zemí EU příliš mnoho není. Svým postojem k vlastní minulosti však nemohou být jednoznačně přijímáni. Od roku 2004 působí v rámci Evropského parlamentu eurostrana PEL - Strana evropské levice, kde stojí KSČM v pozici pozorovatele. Zatím není plnoprávným členem (Fiala-Mareš-Sokol: 2007; 156).

Z vnitřních dokumentů strany zjistíme, se kterými levicovými subjekty strana spolupracuje na mezinárodní úrovni. KSČM má hojně kontakty s více než stovkou levicových stran celého světa. KSČM je pozorovatelskou stranou [Strany evropské levice \(SEL\)](#) a její postavení je patřičně ctěno a váženo. Jako důkaz se v materiálu uvádí, že byl vedením jedné z důležitých pracovních sekcí I. sjezdu Strany evropské levice v Athénách (podzim 2005) pověřen právě představitel KSČM.

V Evropském parlamentu se stali poslanci KSČM členy levicové frakce GUE/NGL (Evropské sjednocené levice /Severské zelené levice) a se svými šesti mandáty patří v tomto uskupení k nejsilnějším, ale také k neaktivnějším. Je to čtvrtá nejpočetnější poslanecká skupina. Vedení KSČM je přesvědčeno, že v dnešních podmínkách nemůže obstát strana, která nemá mezinárodní dimenzi své vlastní činnosti. Členská základna mezinárodního společenství komunistických stran přesahuje v současné době 80 miliónů lidí. V devadesátých letech vznikaly levicové platformy i diskusní fóra, kde se mohly strany komunistického typu střetávat.

Pro Komunistickou stranu Čech a Moravy je nejdůležitější spolupráce se stranami působícími v Evropě, neboť působí v přibližně stejných podmínkách. Patří sem např. italská strana Komunistické obnovy, Francouzská komunistická strana, Komunistická strana Španělska, Portugalská komunistická strana, Komunistická strana Řecka, kyperský AKEL, švédská Levicová strana, ale i strany v bývalých socialistických zemích (KSS, KSRF, KSU, KS Arménie, Munkáspárt atd). KSČM rozvíjí spolupráci s významnou Japonskou komunistickou stranou, která byla po celá léta cíleně izolována díky KSSS. Dobré vztahy udržuje s vietnamskými, čínskými, korejskými i kubánskými komunisty. Intenzivní styky má KSČM také s KS Jižní Afriky a s velkým množstvím levicových stran v Latinské Americe. Ve své zahraniční činnosti se snaží o otevřenost, zdůrazňuje zejména prvky, které různé komunistické strany spojují.

KSČM má vyhraněný názor na proces globalizace. Je si vědoma toho, že společenský vývoj nelze zastavit, ale globalizace v dnešních podmínkách, kde převažují kapitalistické vztahy, má dle komunistů imperiální a vykořisťovatelský charakter. Prohlubuje se nerovnost mezi úzkou elitou zbohatlíků a drtivou většinou obyvatel planety. Ostře stojí proti nadnárodnímu kapitálu, který ničí suverenitu národních států. Trnem v oku je jim především spekulativní kapitál, který se neustále přelévá z jedné země do druhé, a těží ze spekulací s úrokovými mírami a valutami jednotlivých zemí. Proti kapitalistické formě globalizace je nutné vést rozhodný boj.

KSČM proto podporuje myšlenku světového zdanění pohybu spekulativního kapitálu (tzv. Tobinovu daň). Zároveň vyzývají OSN k tomu, aby vedla vůči nadnárodním korporacím politiku zodpovědnosti a měla by je přimět k řešení sociálních a hospodářských problémů ve světě, na jejichž vzniku mají podíl.

Nadnárodní společnosti musí změnit přístup k zaměstnancům, k ochraně podmínek při práci i k životnímu prostředí.¹⁴

4.6 Problematika vyrovnání se s komunistickou minulostí

Otázka vyrovnání se s komunistickou minulostí řadu lidí v české společnosti vůbec nezajímá. Česká veřejnost má ke komunismu velmi rozporný vztah.

Existuje část obyvatel, která období komunismu považuje za dobré. Tito lidé volají po zapojení KSČM do demokratického systému, neboť je strana demokraticky zvolena a má tedy legitimitu.

Na druhé straně stojí občané, kteří volají po zákazu KSČM, nepovažují ji v politickém spektru za přijatelnou, zejména z důvodů její minulosti.

Česká republika jako první střeoevropská postkomunistická země prosadila v roce 1991 lustrační zákon. Tento zákon je průlomový, i když po roce 1989 došlo ke skartování části svazků bývalé STB. Takže se činy některých bývalých kádrů nepodařily prokázat. Co se podařilo, byly rehabilitace osob postižených nespravedlnostmi za vlády KSČ mezi roky 1948 -1989. Téměř všichni dostali finanční odškodnění a omluvu.

Bývalí političtí vězni z padesátých let však nikdy nedosáhli na výši důchodů, které pobírali a dosud pobírají komunističtí prominenti. Za relativně úspěšné lze považovat

¹⁴ <http://www.kscm.cz/index.asp?thema=2677&itmID=24002&chapter=1297>, shlédnuto 5.3.2011

restituce protiprávně zabaveného majetku, kdy došlo ve velké většině k navrácení. Určitá skupina lidí však byla v procesu privatizace znevýhodněna, příkladem jsou oběti kolektivizace.

Problematiku lze spatřovat zejména v nedostatečném potrestání bývalých komunistických funkcionářů a důstojníků Státní bezpečnosti.

Není také naplňován Zákon o protiprávnosti komunistického režimu č. 198/1993 Sb. přijatý v roce 1993. Tento zákon sice přisuzuje komunistickému režimu odpovědnost za vládnutí v letech 1948 -1989, zákon tento režim nazývá jako nelegitimní, zločinný a zavrženíhodný, v právníkové praxi se však vůbec neuplatňuje.

KSČM se nikdy nepřihlásila k odpovědnosti za škody spáchané v minulosti.

Na základě mnoha výroků, které pronesly významné osobnosti strany např. Exner o Miladě Horákové, lze říci, že se KSČM doposud nereformovala.¹⁵

V polistopadovém politickém spektru se vyhranily antikomunistické proudy, např. Konfederace politických vězňů, Sdružení politických vězňů, Svaz PTP a mnoho dalších, které požadovaly důsledné vypořádání se s komunismem, potrestání komunistických zločinců. K plné realizaci však nikdy nedošlo (Fiala a kol.: 1999; 282-292).

¹⁵ <http://www.usd.cas.cz/cs/stranky/casopis-soudobe-dejiny/rocnik-ix/cislo-i>, shlédnuto 14.3.2011
ÚSTAV PRO SOUDOBÉ DĚJINY AV – Časopis Soudobé dějiny

5. Partei des Demokratischen Sozialismus PDS

5.1 Vývoj

5.1.1 Období do prvních voleb 1990

Všeobecně je dobré znát faktory, které bývají spojeny s transformací, a jež těmto stranám umožnily transformovat se do nového systému. Patří sem zejména připravenost představitelů stran na možnou změnu, postoj členské základny k transformaci, udržení si majetku a financí z minulého režimu. Tyto skutečnosti pomáhají straně etablovat se do nového uskupení. Jaký je dopad konfliktu centrum-periférie (Hloušek-Kopeček: 2002; 22).

Při transformaci východoněmecké komunistické strany zapůsobil specifický činitel, kterým bylo sjednocení Německa. Nástupnická strana byla okamžitě zapojena do zcela jiného politického systému (Hloušek-Kopeček: 2002; 18).

Na přelomu roku 1989 - 1990 nastala tranzitivní etapa, ve které je obnoven stranický pluralismus. Začíná se aktivizovat i dosud málo viditelná východoněmecká politická opozice. Bylo založeno hnutí Nové fórum, jeho legalizace byla ještě v létě 1989 zamítnuta. Přesto začíná docházet k demokratizačnímu procesu probíhajícímu v rámci „kulatého stolu“, za připojení LDP a CDU. Na nátlak opozice odstoupil v říjnu 1989 ze všech funkcí Erich Honnecker a do čela SED se postavil Egon Krenz. Byla zrušena její vedoucí úloha, došlo k masivnímu odchodu členů ze strany a v únoru 1990 se přejmenovala na PDS (Hloušek: 2005; 289, 296).

Rok 1989/90 přinesl nový stranický systém. Došlo k tomu, že se spojily západoněmecké strany s východoněmeckými obnovenými nebo nově založenými protějšky. Zpočátku měly problém se získáváním členů, neboť všeobecně v NDR panoval odpor ke starému režimu a tudíž i ke stranické příslušnosti.

Zánikem NDR však nenásledoval zánik komunistické strany. V prosinci 1989 dochází jen k přejmenování na SED-PDS a stala se následovnicí. Komunisté nechtěli věřit konci tohoto systému a tak rychle vypracovali záchranný plán. Zajistit přežití strany je možné pouze s existencí samostatné NDR. To byl hlavní argument tehdejšího vedení. Vzešla sice potřeba převzetí odpovědnosti za minulost, toho se ale straničtí funkcionáři zalekli. Zachránit původní podobu strany se nepodařilo. Odešli zástupci nejvyššího vedení strany jako Erich Honnecker, Kurt Hager, Heinz Kessler, Egon Krenz, Günter Mittag, Günter Schabowski a Willi Stoph. Počátkem roku 1990 byl zvolen novým předsedou dosud málo známý právník Gregor Gysi, po jehož boku stál

také neznámý Wolfgang Pohl, představitel reformního hnutí. Do této strany přechází část členů z bývalé SPD. V této přelomové fázi se posadili ke kulatému stolu jako představitelé opozice Gysi a známý reformní socialista Berghofer vedle vysokého stranického funkcionáře strany Hanse Modrowa, který byl obhájcem zachování samostatné NDR (Kailitz: 2004; 72). Z původního počtu 1,8 milionu členů dle statistiky z října 1989 zůstalo ve straně v lednu 1990 asi 700 tisíc. Na východě nepřestala mít určitý vliv. Zasloužili se o to zejména důchodci, kteří stranu propagovali na veřejnosti. Výsledky demokratických voleb do Lidové sněmovny ještě v NDR v říjnu 1990 ukázaly značný pokles voličských hlasů. Tehdy se strana ocitá v krizi. Její volební výsledek se pohybuje mezi dvěma až sedmi procenty, ale i tak zůstala naděje pro další pokračování. Pokles přízně částečně způsobil i finanční skandál, spojený s majetkem bývalé komunistické strany. Nezávislá vyšetřovací komise odhalila přesun 107 milionů DM na konto firmy Putnik. Podle informací nic nevěděli představitelé nového vedení ani o nemovitém majetku bývalé komunistické strany SED (Kailitz: 2004; 73).

Proces transformace východoněmecké Socialistické jednotné strany proběhl doplněním názvu strany (Sozialistische Einheitsparte – Partei des Demokratischen Sozialismus – SED-PDS) a v únoru následujícího roku byla první část názvu zcela vypuštěna (Fiala a spol.: 1999, 98). První celoněmecké volby do Spolkového sněmu se konaly v prosinci 1990 a pro země bývalé NDR byla jiná uzavírací klauzule, díky které se dostala do Sněmu i postkomunistická PDS (Hloušek: 2005; 299). Jedná se o specifický jev, neboť při sjednocení Německa vstupuje PDS do zcela jiného politického systému (Hloušek-Kopeček: 2002, 18-19). Zvítězila sice koalice stran CDU/CSU a FPD, přišel ale nový hráč ve stranickém systému, kterým se stala Strana demokratického socialismu – PDS (Strahalová: 2008; 213).

5.1.2 Vývoj v letech 1990 - 1994

Do čela PDS nastupuje v roce 1990 Gregor Gysi a přechází sem část členů z bývalé SED (Strahalová: 2008; 225). Strana si ale zachovala vazby na bývalou SED a NDR (Olsen: 2002; 67). V rámci soutěživého stranického systému se sice prosadila, ale zůstává spíše malou stranou.

V letech 1991-1994 se PDS podařilo sjednotit různá křídla působící v rámci této strany, strana se konsoliduje, ačkoli se nedokázala ještě v roce 1993 shodnout na

jednotném programu. Stále zůstávají ve hře podezření nad Gysim, který měl manipulovat s informacemi Stasi.

Volební rok 1994 znamená pro PDS návrat na politickou scénu. Důvody jsou zejména ekonomické. Rozvoj Německa nepokračuje tak rychle, jak by si občané představovali, dochází ke zklamání převážně u lidí v nových zemích a nastupuje nostalgie a touha vrátit se do minulých časů. Pokud opomeneme 5% klauzuli, získala PDS např. v Berlíně 4 přímé mandáty a 30 zástupců v zemském parlamentu (Neu: 2007; 316).

5.1.3 Postkomunistická strana a současnost

Nejprve musíme vymezit období, kdy docházelo ke změnám názvu strany:

1. Následovnicí SED se stala v prosinci 1989 strana, která se přejmenovala na SED - PDS
2. V únoru 1990 je z názvu vypuštěno SED a strana vystupuje pod názvem PDS
3. V červenci 2007 dochází ke spojení PDS a WASG a strana přijímá nový název Die Linke, pod kterým působí doposud.

V letech 1994 - 1998 probíhá vnitřní boj mezi ortodoxními členy strany a reformátory o směr cesty k hlavnímu cíli - socialismu. V roce 1995 tento konflikt vyvrcholil a došlo ke konfrontaci. Největší obavy o ztrátu k socialistickému směřování měli komunisté v Sasku-Anhaltsku.

PDS v Sasku-Anhaltsku na jaře roku 1998 doufala v určitý volební zisk a tím získání podílu na vládě. K tomu by jí stačila tolerance a podpora SPD. Nejdříve se to ale podařilo v Meklenbursku - Předním Pomořansku, kdy ve volbách v roce 1998 vytěžila PDS vítězství na zemské úrovni tím, že se konaly spolkové i zemské volby ve stejný den. V důsledku toho se poprvé podařilo postkomunistům v Německu překonat klauzuli ziskem 5,1% a dostat se do Zemského sněmu, kde strana vytvořila první zemskou koalici PDS-SPD (Neu: 2007; 318). Od tohoto roku pokračuje vzrůstající trend (Olsen: 2002; 68). Mezi voliči ve východním a západním Německu panuje velký rozdíl. Zatímco na východě získává v roce 1998 téměř dvacet dva procent hlasů, na západě pouze více jak jedno procento. Strana se není schopna se svou minulostí vyrovnat, a zatím nelze uvažovat o spojení či spolupráci na celostátní úrovni Sociálně demokratické strany SPD s komunistickou PDS.

V roce 2000 končí éra Biskyho a Gysiho. Nově zvolenou předsedkyní se stala Gabrielle Zimmerová, bývalá zaměstnankyně ve vedení SED. Byla jak pro reformy

uvnitř strany, zároveň však chtěla respektovat ortodoxní část členů. Přichází se změnou orientace blíže k demokracii. U příležitosti 55. výročí založení SED navrhla Zimmerová společně s Petrou Pauovou sloučení KPD a SPD, které se mělo provést politickým podvodem, pod donucením a nátlakem; tuto informaci uvedlo tiskové oddělení PDS 20. dubna 2001. Uvnitř strany došlo k neshodám, drtivá část členů se odklonila nejprve od Biskyho, později i od Zimmerové. Je nutno poznamenat, že jak Bisky tak Zimmerová prosazovali spolupráci se Sociálně-demokratickou SPD raději než s komunistickou DKP. V srpnu 2003 představilo vedení PDS nový program, ve kterém stojí „že, porušování lidských práv začalo ve jménu socialismu, není omluvitelné a jak pojmenovat to, co oni dělali? Byly to zločiny proti lidu a socialismu.“ Tato prohlášení naznačila, že se vedení strany obrací směrem k demokracii. Přiklání se k tržnímu způsobu hospodaření, distancují se od komunistické praxe konané v NDR či SSSR (Kailitz: 2004; 77-80).

Ortodoxní členové ovšem jakýmkoliv reformám bránili, nechtěli připustit žádné změny. Nakonec se podařilo program z roku 2003 společně schválit a to se všemi křídly působícími ve straně (Neu: 2007; 317).

Po berlínských zemských volbách v roce 2001 se objevil prostor pro nastartování „červeno-červené koalice“, tzv. Magdeburský model, dle kterého se podařilo vytvořit zemskou vládní koalici s SPD (Hloušek: 2005; 304). Naopak volby do Spolkového sněmu byly pro PDS katastrofou. Získala pouze 3 křesla. Jedině Petra Pau a Gesine Löttsch se staly poslankyněmi parlamentu, ve kterém reprezentují PDS, za kterou kandidovaly (Kailitz: 2004; 78-79).

V předčasných volbách do parlamentu v roce 2005 došlo k nárůstu hlasů o 4,7% pro komunistickou koalici PDS a WASG, kterou představovala nespokojená skupina odštěpená od SPD vedená Oscarem Lafontainem. Jejich účast na vládě ostatní demokratické strany v Německu stejně odmítají.¹⁶

V červenci 2007 se spojuje Strana demokratického socialismu PDS se západoněmeckou stranou Volební alternativa práce a sociální spravedlnost WASG v nové seskupení „Die Linke“ – Levice.

Její program je z počátku formální. Vyzdvihuje především tradiční činnost dělnického hnutí, odkazuje na tradici Marxe a Engelse, nechtějí ale navazovat na ideologii

¹⁶ <http://www.cevro.cz/cs/cevrorevue/aktualni-cislo-on-line/2005/8-9/65256-nemecke-volby-2005-vitezove-porazeni.html>, shlédnuto 5.3.2011

leninismu a stalinismu. Koaliční potenciál ale dosud nemá, neboť ostatní demokratické strany s ní zatím spolupráci odmítají (Strahalová: 2008; 225 - 226).

Německá Levice dosahuje postupně volebních úspěchů na zemské úrovni, dnes má zastoupení již ve 13 zemských shromážděních.¹⁷

Levice hraje důležitou roli, protože se jí podařilo zúročit nespokojenost obyvatel, zejména v bývalých východních zemích, s vývojem po sjednocení. Její popularita je zde poměrně vysoká (Olsen: 2002; 66). Mezi východem a západem Německa se balancuje především na sociálním štěpení, ale též v politickém stylu. Nutno dodat, že se komunisté v současném rámci politického systému sjednoceného Německa prosadili. V původních zemích Německa sice nenachází tak vysokou podporu jako v „nových“ spolkových zemích, stala se však nedílnou součástí současného stranickopolitického systému SRN (Olsen: 2002; 65-66). Strana původně reprezentovala zájmy nespokojených občanů na území bývalého „východního Německa“. V současné době se vedení strany označuje za celonárodní levicovou alternativu.

Ve Spolkové republice Německo platí od roku 1967 zákon o politických stranách, kde je v § 2.1 přesně definována politická strana, její právní vymezení (Fiala:1998; 39).

Postavení stran v tomto zákoně bylo naposledy novelizováno v roce 2004 (Strahalová: 2008; 209).

Na území bývalé NDR není dosud taková životní úroveň jako na západě. Tato nedobrá situace nahrává extremismu. Velkým problémem je nezaměstnanost, a zejména imigranti, byť se velká část soustřeďuje na západě. Mnoho lidí s nízkou životní úrovní žije na okraji měst. Příkladem je Postupim, kde tam žije zhruba 150 000 obyvatel. V nových spolkových zemích se dostávají do zastupitelstev za stranu Die Linke po volbách bývalí spolupracovníci Stasi, příkladem z roku 2010 je kandidát do místního zastupitelstva za stranu Die Linke v Postupimi (Kailitz: 2004; 77-78).

V této straně jsou zastoupeni jak stalinisté, tak reformisté i sociální demokraté. Strana si uvědomuje, za jakých podmínek může v politickém systému existovat, proto se chová velmi pragmaticky. Dříve druhá nejsilnější strana v Německu, se podílí na vládě v mnoha spolkových zemích. Gysi v roce 1990 prohlásil, že PDS lze označit za

¹⁷ - <http://www.sds.cz/view.php?cisloclanku=2010051001> shlednuto 5.3.2011

stranu „třetí cesty“ (Kailitz: 2004; 77-78). Dnešní Die Linke provádí náborové akce do své strany, upoutává např. hesly „Zaregistrujte se a něco změňte! Změna nepříjde sama, takže potřebujeme mnoho nových příznivců a přispěvatelů. Zavázali jsme se k sociální spravedlnosti, demokracii a světovému míru. Die Linke stále dominuje na politické scéně a vdechuje nový život do stranického systému. Přidej se k nám: udělej něco pro lidskou a sociální společnost!“ Se svými členy a příznivci zahájila na internetu debaty o programu. Jednatelka strany Caren Lay hovoří o tom, že chtějí být průkopníky v přímé demokracii, proto jsou otevřeni jakékoli živé diskusi. Chtějí zapojit do širší diskuse jak okresní tak regionální sdružení.¹⁸

Naléhavým tématem strany je především stále se zhoršující sociální postavení pracujících. Výkonný výbor strany konaný v prosinci 2010 na svém zasedání kritizuje vládu za otevření hranic k volnému pohybu pracujících z celé EU, který bude zahájen k 1. květnu 2011. Komunisté upozorňují na další pokles úrovně pracujících a vyslovují obavy z toho, že po zpřístupnění pracujících z ostatní Evropy nastane další zhoršení. Manažera strany vyzvali k zajištění kampaně v boji za zvýšení minimální mzdy a k zajištění mobilizace členů.¹⁹

5.2 Programatika strany

Předpokladem pro dosažení politické moci je šíření ideologického postoje strany a tak byl program PDS v nadále existující NDR dokončen okamžitě.

5.2.1 První program strany

Pro PDS je charakteristické, že na východě vyjadřuje nelibost k západu, kdežto na západě se prezentuje jako ostatní socialistické strany. Všeobecně program strany vždy vyplývá z její ideologické orientace (Fiala-Strmiska: 2009; 94). Již v prvním stranickém programu v roce 1990 provedla důrazný odklon od totalitní komunistické strany, zrušila se její vedoucí úloha a byl přijat kapitalismus a volný trh (Olsen: 2002; 75).

V programu strany z roku 1993 se ozývají zklamané hlasy zejména z východu, a vybízejí členy všech názorů, aby našli vůli k překonání nadvlády soukromého vlastnictví výrobních prostředků. Rétorika PDS je srovnatelná s Německou

¹⁸ http://die-linke.de/partei/organe/parteivorstand/parteivorstand_20102012/
shédnuto 12.2.2011

¹⁹ http://die-linke.de/politik/themen/countdown_fuer_den_mindestlohn/
shlédnuto 12.2.2011

komunistickou stranou KPD. Cílem zůstává překonání kapitalismu a vytvoření socialistického řádu. Upozorňuje na krizi civilizace způsobenou vládnoucí kapitalistickou společností. V roce 2000 v programu prohlašují, že vlastnické vztahy zapříčiněné kapitalisty, ovlivňují struktury moci.

5.2.2 Základní program z roku 2003

PDS představila v srpnu 2003 nový návrh programu vedení strany, ve kterém poukazuje zejména na socioekonomické rozdíly ve východní části Německa.

V platném programu z roku 2003 vyhláší mimoparlamentní boj za společenské změny. Příznivci Marxistického fóra strany agitují proti demokratickému ústavnímu systému, hlásají, že v NDR nebyla žádná diktatura a ve Spolková republice neexistuje žádná demokracie. Cílem je nastolení socialistické demokracie, která bude vyhovovat široké většině obyvatel (Kaillitz: 2004; 76-77).

5.2.3 Volební programy

Program strany Die Linke a WASG byl přijat na kongresu konaném v březnu 2007 v Dortmundu. Obě sloučené strany se shodly na společné cestě „za jinou politikou“, ve které nabízejí provedení sociálních, demokratických i mírových reforem vedoucích k překonání kapitalismu. Strana se bude především zaměřovat na utváření spravedlivějšího a solidárnějšího systému, který bude mít význam pro pracující lid, zmiňují též genderovou spravedlnost. Politiku kapitalismu nazývají autoritářskou politikou omezování a sociálního rozdělování. Ve svém programu prohlašují, že rozvoj hospodářství a ochrana životního prostředí mají být ve veřejném zájmu, nikoliv aby bylo ovládáno kapitalisty. Pro východní Německo i krizové oblasti západního Německa vyhláší nový začátek. V oblasti mezinárodní politiky a v Evropské unii budou prosazovat světový mír, sociální spravedlnost a demokracii na místo militarizace a privatizace. V závěrečném usnesení je vysloven návrh pro změnu směru.²⁰

5.3 Vnitřní struktura strany

Vnitřní struktura strany je do jisté míry postavena na politice stranických sekretariátů a dogmatické ideologii. Strana má 16 zemských seskupení, její součástí

²⁰ <http://die-linke.de/partei/dokumente/programm> der partei die linke programmatiscche eckpunkte/ shlédnuto 10.3. 2011

jsou i různé podorganizace či zájmové skupiny. V roce 2003 měla strana šedesát osm procent členů starších 60 let. Členská základna převládá ovšem v nových zemích, kde má zhruba padesát pět tisíc členů, naopak ve starých zemích je registrováno asi šest tisíc členů (Neu: 2007; 326-327).

Nejvyšším orgánem strany Die Linke je Spolkový stranický sjezd. Členové jsou voleni na dva roky. V čele stojí předsednictvo strany, které se skládá ze čtyřiceti čtyř členů a mezi sjezdy rozhoduje o politických a organizačních otázkách. Die Linke je vedena dvěma předsedy se stejným oprávněním, zastupují je čtyři místopředsedkyně. Spolkový výbor má na starost kontrolní a poradní činnost.

„Ve spolkových zemích působí zemské svazy, dále okresní a městské organizace“ (Strahalová: 2008; 226).

Vlastní politickou a organizační činnost ve straně provádí Výkonná rada, která před každou schůzí musí připravit veškeré podklady a materiály pro manažera strany, který je povinen informovat vedení strany o všech rozhodnutích a přijatých opatřeních.

Další strukturu strany tvoří komise. Mezi nejvýznamnější patří Rozhodčí komise, která podle federálního zákona řeší spory ve straně či spory s jednotlivými členy v regionálních sdruženích. Nová Rozhodčí komise byla vybrána na zasedání 2.sjezdu strany v květnu 2010 v Rostocku. Die Linke má i tzv. Radu starších, jež je poradním orgánem, zaměřuje se na rozvoj strany a mezinárodní záležitosti. Zkoumá historii levice v souvislosti s možnými důsledky socialistického programu. Od roku 2007 je jejím členem Lothar Bisky.

5.3.1 Financování

Z pohledu státu se financování činnosti politických stran dělí na přímé a nepřímé. Základní formou státního příspěvku je náhrada volebních nákladů. Mezi nepřímé financování státu patří například daňová zvýhodnění darů a příspěvků stranám (Šimíček: 1993; 39).

Financování politických stran je zakotveno v Zákoně o politických stranách. Strana má několik zdrojů příjmů. Hlavním zdrojem příjmů strany jsou členské příspěvky. Jejich výše je odvozena od vlastních příjmů jednotlivých členů. Členské příspěvky jsou nevratné. Ve stanovách jsou vymezena kritéria pro sociálně slabší členy. Minimální měsíční příspěvek pro členy s žádným nebo malým příjmem činí 1,5 eura. Kromě toho musí každý člen s čistým příjmem nad 700 euro přispívat do Strany

evropské levice a to minimálně 0,5 euro měsíčně. Před volbami je požadován od členů vyšší příspěvek. Příspěvek poskytují i členové regionálních sdružení.

Významným zdrojem financování strany jsou dary, které jsou na principu dobrovolnosti a mohou být použity pouze na základě zákonných úprav.

Dalším příjmem je státní příspěvek za zvolená místa. Ti, kteří se stanou nositeli funkce v parlamentu, v místních zastupitelstvech či v Evropském parlamentu, musí odvádět zvláštní příspěvek do stranické pokladny. To platí i pro členy dozorcích rad.

Strana má rovněž příjmy z majetku, z publikační činnosti a z úroků na účtech.

Provozní náklady si strana financuje výhradně z vlastních zdrojů. Pro financování volebních kampaní je vytvořen společný volební fond, který spravuje manažer strany a ten slouží k financování volebních kampaní strany do všech stupňů zastupitelstva i pro volby do Evropského parlamentu. Výše příspěvků na volební kampaň se určuje v souladu s nezbytnými finančními požadavky pro nadcházející kampaň.²¹

5.3.2 Názorové proudy uvnitř strany

Strana demokratického socialismu, dnešní Die Linke, je silná německá postkomunistická strana, která sdružuje jak stalinisty, tak reformisty ale i sociální demokraty.

Jádro tvoří reformní vedení, na druhé straně působí několik skupin ortodoxních nereformních komunistů, kteří mají ve straně významný vliv. Uvnitř strany působí silná „Komunistická platforma“ a „Marxistické fórum“ (Olsen: 2002; 78).

5.3.3 Představitelé strany

V letech 1989 – 1993 zastával funkci předsedy PDS Gregor Gysi. Významným představitelem strany je Lothar Bisky, který stál v čele od roku 1993-2000 a od roku 2000 - 2003 to byla Gabriele Zimmer. V roce 2004 se znovu vrací Lothar Bisky (Neu: 2007; 327). Nutno představit i předsedu bývalé WASG Oskara Lafontaine. Bisky a Lafontaine byli v letech 2007-2010 předsedové Die Linke.

Od května 2010 je předsedkyní strany Gesine Löttsch a zakládající člen a člen výkonného výboru sdružení a strany WASG Klaus Ernst je druhým předsedou strany.

²¹ <http://die-linke.de/partei/dokumente/bundessatzung> der partei die linke/5 die finanzen der partei/24 die finanziellen mittel der partei/ shlédnuto 10.3.2011

Místopředsedkyní strany byla zvolena Sahra Wagenknechtová, která je představitelkou konzervativní Komunistické platformy v rámci Die Linke, velmi ostře vyjadřuje nesmiřitelnost se sjednocením Německa a prosazuje znovunavrácení východoněmecké identity (Olsen: 2002; 78-79).

5.4 Levice v demokratickém systému

Ve spolkových volbách konaných v roce 2009 získala Die Linke téměř dvanáct procent hlasů a polepšila si oproti volbám v roce 2005 o zhruba tři procenta hlasů. Do Bundestagu byl zvolen Dr. Gregor Gysi, Dr. Gesine Löttsch reprezentující město Berlín v německém parlamentu či Petra Pau.

Ve volbách do Evropského parlamentu konaných v roce 2009 získala strana sedm a půl procenta hlasů.²²

Musíme také dodat, že je to heterogenní a nevyzpytatelná strana. Její síla převládá především na východě země, a tak ji můžeme považovat spíše regionální stranou s lidovým charakterem. Na jedné straně může vládnout, na druhé straně se staví proti vládnoucí síle. V současné době se chová sice umírněně, ale její ideologie stojí na zavedení socialismu do praxe. Dlouhodobě usiluje o opětovnou hegemonii. V krátkodobých programech získala strana popularitu a je politicky úspěšná. Proti všem prognózám se strana natrvalo usadila v politickém systému Spolkové republiky Německa (Neu: 2007; 327-328), ale neustále jí chybějí demokratické prvky.

Jedním z příkladů, proč nemůže být Die Linke přijímána jako státotvorná strana, je postoj, jaký zaujala při volbě prezidenta v roce 2010.

Po nečekané rezignaci prezidenta SRN Horsta Köhlera, který byl ve funkci od roku 2004, musely se konat nové prezidentské volby. Kancléřka Angela Merkelová, která ztrácí popularitu, byla těmito okolnostmi donucena začít hledat nového kandidáta. Stal se jím premiér spolkové země Dolní Sasko, vystudovaný právník, Christian Wulff. Zelení spolu se sociálními demokraty postavili do čela své kandidátky Joachima Gaucka, podporovaného velkou částí veřejnosti.²³

²² http://www.bundeswahlleiter.de/de/bundestagswahlen/BTW_EU_BUND_09/ergebnisse/bundesergebnisse/index.html; shlédnuto 10.3.2011

²³ <http://www.euractiv.cz/evropské-volby-2009/clanek/nemecka-vladni-koalice-jiz-navrhla-svého-prezidentskeho-kandidata-007582/> shlédnuto 14.3.2011

Prezident Wulff zvítězil ve třetím kole. Je nutné zmínit, jak se zachovali komunisté. Tehdy měla Die Linke jedinečnou příležitost prokázat svoji vůli stát se konstruktivní demokratickou stranou v politickém systému. To se neuskutečnilo, ba naopak.

Němečtí komunisté si postavili vlastní kandidátku, přestože si museli být vědomi, že nemají téměř žádnou šanci na úspěch. Kdyby podpořili sociálnědemokratického Gaucka, mohli dokázat, že jsou stranou demokratickou a státotvornou a levice mohla alespoň na tomto poli zvítězit. Ovšem komunisté se zachovali tradičně. Do druhého kola poslali opět svého kandidáta a před třetím kolem byl stažen s tím, že se v dalším kole budou zdržovat hlasování. Velmi paradoxně se ovšem před třetím kolem vyjádřila předsedkyně Gesine Löttsch, když navrhla, aby se celá levice spojila a do třetího kola šla se společným kandidátem, ne však s Gauckem.

Tímto konáním však Die Linke promarnila jednu velkou příležitost a to, zařadit se do demokratického procesu a osvědčit se jako státotvorná demokratická strana.²⁴

Postkomunisté kladou velký důraz na komunální politiku. Na místní úrovni má zastoupení 79 placených funkcionářů. Největší počet tvoří 49 míst starostů a primátorů. Například v Berlíně má strana dva starosty dle údajů ze srpna 2010. V roce 2011 musí strana obstát v sedmi zemských volbách. Z volební strategie pro rok 2011 vyplývá, že die Linke musí dodržovat jednotnou linii strany i přes různé regionální či místní podmínky.²⁵

Pokud se dnešní Die Linke nestane celonárodní levicovou stranou, může klidně dojít k jejímu zániku. Tím by se mělo vedení strany zabývat zejména. (Olsen: 2002; 80).

5.4.1 Působení ve stranickém systému po roce 1989

Po roce 1990 přešel stranický systém Německa do páté fáze, kde vzrostl počet relevantních stran o Zelené a PDS (Hloušek: 2005; 289). Sartori předpovídal, že dojde k nahrazení systému dvou a půl strany umírněným multipartismem, což se opravdu stalo. V období transformace vedla PDS především spor o charakter režimu, spor o podobu a rychlost ekonomické transformace. Tento konflikt je založen na vyjasňování si vlastnických vztahů, jak rychle se bude provádět privatizace a jak moc bude liberalizován trh. Ze sociálního pohledu se vede spor o to, jak budou zabezpečeni sociálně slabí občané. Postkomunistická PDS zejména vyzdvihuje

²⁴ www.rozhlas.cz/komentare/porta-_zprava/ autor: Ivan Štern; shlédnuto 10.3.2011

²⁵ http://die-linke.de/die_linke/wahlen/landtagswahlen_2011/ , shlédnuto 13.2.2011

důležitost pracujícího lidu (Kopeček: 2005;19;29) a sama sebe prezentuje „jako legitimní ochránkyni východních zájmů proti západnímu Německu a spolkové vládě“ (Olsen: 2002; 72).

Na počátku 21. století jsou stále vznášeny určité pochybnosti nad relevancí PDS, přestože se ve volbách umísťuje nad pěti procentní hranicí ale zatím s ní na spolkové úrovni nikdo nechtěl koalici vytvořit. Jinak je tomu na úrovni jednotlivých spolkových zemích Strana stojí na levici politického spektra, tuto stranu podporují především nespokojení obyvatelé, postavení této strany je především založeno na konfliktní socioekonomické linii (Hloušek: 2005; 305).

Chce působit jako celonárodní levicová alternativa. Problémem PDS jsou však výkyvy volebních výsledků mezi východem a západem. Sociálnědemokratická SPD si již uvědomuje politickou sílu komunistů, ale na spolkové úrovni odmítá vytvoření koalice. Posun byl již zaznamenán, neboť již v roce 1998 vznikla v Meklenbursku-Předním Pomořansku první koalice SPD-PDS a v berlínských volbách v roce 2001 je vytvořena druhá „rudo-rudá“ koalice (Olsen: 2002; 72).

PDS působí na štěpící linii východ-západ, tento konflikt je způsoben různým tempem modernizace v obou částech a dle německých politologů Neugebauera a Stösse je existence PDS jako jediné strany na této konfliktní linii přímo závislá (Olsen: 2002; 72).

Od ledna 2011 se konaly v několika spolkových zemích volby, a podle výsledků se ukazuje, že se německá politická scéna otřásla. Jak v Badensku-Württembersku, v Porýní-Falcu či v Hamburku značně posílila levice, zejména Zelení a SPD.

V Sasku-Anhaltsku postkomunistická strana Die Linke ztratila ve volbách pět procent a propadla se na třetí místo. Zeleným a sociálním demokratům se podařilo i ve východních zemích přebrat hlasy postkomunistů. Levice v Německu zdá se posiluje, ale ne Die Linke.²⁶

5.5 Levice a zahraniční politika

PDS byla k Evropské unii vždy optimisticky naladěna. PDS je jedním ze zakládajících členů eurostrany PEL - Strany evropské levice, která vznikla v roce 2004. Cílem strany na mezinárodním poli je pak vytvářet klidnější, spravedlivější, sociálnější i ekologické vztahy mezi národy. Chce vytvořit alternativní společenskou

²⁶ <http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/zprava/petr-holub-cesi-a-krvava-nedel-ve-stuttgartu-873286>

sílu pro obyvatele země proti neustále rostoucí síle vojenské politiky a proti globalizované neoliberální politice kapitalismu. K takové mezinárodní spolupráci vyzvala i další stejně smýšlející levicové strany (Fiala-Mareš-Sokol: 2007; 155-156). Ve vztahu k NATO je PDS zapříisáhlým odpůrcem (Olsen: 2002; 78).

Na schůzi konané v lednu 2011 se předsednictvo strany vyjádřilo velmi ostře k postojům spolkové vlády i EU v souvislosti s nepokoji v Egyptě. Vyzvala tyto orgány, aby přehodnotily svoji politiku k nedemokratickým režimům v arabských zemích, zejména poukázala na to, že Federální vláda schválila v roce 2009 vývoz zbraní do Egypta ve výši 77,5 milionu eur a tím napomáhá diktatuře Husní Mubaraka. Zároveň kritizuje postoje EU, která by měla opustit dvojí metr v pohledu na arabské státy. Německo a Západ vidí arabské diktatury jako spojence v takzvaném boji proti terorismu a jako záruku pro přístup k ropnému bohatství regionu a díky těmto zájmům ignoruje politický i sociální vývoj nejen v Egyptě, ale i v Tunisku či Jemenu. Spolupracuje s řadou krajně levicových stran zejména v Evropě.

5.6 Problematika vyrovnání se s komunistickou minulostí

Vyrovnání se s minulostí můžeme chápat jako důsledné očištění státní správy od bývalých spolupracovníků Státní bezpečnosti. V tomto si bývalá NDR počínala velmi důkladně. Díky proslulé „gaukizaci“ se pečlivě rozešla s bývalými agenty i spolupracovníky, aniž by postkomunistické Levici poklesla popularita.

Velkou zásluhu lze připsat demokratovi Joachimmu Gauckemu, jež byl tvrdým odpůrcem honneckerovského režimu. Patří mezi nejvýraznější osobnosti Německa. Zasloužil se o odhalení nejtemnějších stránek komunistické SED v bývalé Německé demokratické republice. Je vnímán jako symbol svobody a demokracie.²⁷

V roce 1992 byl založen úřad, který zajišťoval přístup k tajným dokumentům, které vedla Stasi na své spoluobčany. Tento úřad byl označován jako Gauckův úřad. Stasi byla zrušena v roce 1989, jejím dlouholetým šéfem byl Erich Mielke. V 90. letech byl za své činy souzen, ale odsouzen byl za vraždu, kterou spáchal v roce 1931. Při znovusjednocení Německa byla podepsána smlouva, ve které se uvádí, že spolupracovníci se Státní tajnou bezpečností nesmějí pracovat ve veřejných službách a je to důvod k výpovědi ze zaměstnání ve státním sektoru.

²⁷ www.rozhlas.cz/komentare/porta-zprava/

6. Srovnání obou komunistických a postkomunistických stran

6.1 Státostrany

6.1.1 Působení stran před rokem 1989

Obě komunistické strany působily před rokem 1989 v prostředí celkem rozvinutého průmyslu. Měly velmi silné postavení. Společným znakem obou stran bylo jejich dominantní postavení v rámci Národní fronty a tvrdý přístup k opozici díky Státní tajné policii. V obou stranách se od druhé poloviny 80. let prosazovali komunisté s reformními ideologickými názory.

6.1.2 Období transformace

O období transformace se hovoří v případě, kdy se měnila identita autoritářských komunistických stran v postkomunistické formace.

Po pádu komunismu se na krátkou dobu dostali do nového vedení liberálnější komunisté, ale silná ortodoxní základna jim žádné faktické provádění změn neumožnila a to bylo pro obě strany velkou zátěží, neboť byly obě ve stranickém systému téměř izolovány (Hloušek-Kopeček: 2002; 26).

KSČM se nevzdala původní ideologie, navázala historicky na bývalou KSČ a proto strana zůstala dodnes mimo vliv na politickém systému. Po vnitrostranických sporech začátkem 90. let se vyprofilovala v sílu, která kontinuálně navazuje na předlistopadovou éru. Nezměnila ani název ani ideologické zaměření. Proto řada reformních členů stranu postupně opouštěla. PDS a KSČM zůstaly dodnes partnery (Mareš: 2002; 96-97). Obě strany mají vnitřní demokratický mechanismus.

Německá PDS se mohla rychle zapojit do fungujícího a demokratického politického systému Spolkové republiky Německo.

V českém prostředí se nový systém teprve vytvářel, a tak měla KSČM odlišné postavení od PDS.

PDS se sice hlásí k ideám marxismu a socialismu, ale bývá zařazována mezi strany neúplně sociáldemokratizované nikoliv jednoznačně do rodiny komunistických stran, jak je tomu v případě KSČM. Společným faktorem obou stran je skutečnost, že ztratily po roce 1989 silnou voličskou základnu a mezi stávajícími členy převažuje starší a stará generace (Olsen: 2002; 65-71).

6. 2 Současné strany

6.2.1 Postavení stran v současném demokratickém systému

Současná Die Linke se pokouší oslovit i občany starých spolkových zemí, kde se díky hospodářskému poklesu země, silně rozevírají nůžky mezi chudými a bohatými, ale východního úspěchu určitě nedosáhne.

Na rozdíl od českých komunistů se již současná německá komunistická Die Linke ve východní části země podílí na moci a může ovlivňovat díky počtu získaných hlasů i složení zemských vlád. Aby se mohla KSČM prosadit a získat podíl ve vládě, měla by být zejména programovou opozicí a ne se chovat populisticky.

Z pohledu stranických programů i konkrétní politiky nelze německou postkomunistickou stranu označit za stranu nereformovanou. Již v prvním programu byla odmítnuta vedoucí úloha strany, v dalších programech se kladně staví k parlamentní demokracii a její směřování je k demokratickému socialismu.

6.2.2 KSČM ve stranicko - politickém systému

Český stranický systém lze nazvat jako polarizovaný pluralismus, ve kterém KSČM tvoří krajní pól na levici. KSČM má v současnosti zhruba 66,6 tisíc členů. Budoucnost strany nelze předvídat. Předpokladem její existence je její modernizace a distancování se od minulosti. Síla zastoupení v Parlamentu po volbách v roce 2010 se snížila, KSČM získala 26 mandátů. Od voleb 1996 se nejdůležitějším dělením stalo pravolevé dělení na socioekonomické základně, KSČM je umístěna na vedlejším pólu.

6.2.3 Die Linke ve stranicko - politickém systému

Německý stranický systém lze v současné době považovat za omezeně pluralitní, ve kterém komunisté působí jako malá strana. *Strana demokratického socialismu (PDS)* se dostává do Spolkového sněmu přes přímé mandáty: ve volbách 1994 získala 4 přímé mandáty, v roce 2002 pouze 2 přímé mandáty.

Die Linke má cca 78 tisíc členů. Do politiky přinesla další témata než jen pracující versus kapitalisté, hovoří o lidských právech, ale i např. o ekologických tématech. Pouze tedy nekritizuje a na této rozšířené ideologii oslovuje levicově smýšlející voliče v Německu. Do strany se integrovalo několik názorových proudů, působí vedle sebe jak reformní, spíše sociálnědemokraticky smýšlející členové především z bývalé

SPD, dnes v uskupení WASG, tak silně ortodoxní členové sdružení v „Komunistické platformě“, pocházející z SED.

Českým komunistům se nepodařilo názorové proudy uvnitř strany připustit.

Jaká je síla zastoupení v Bundestagu. Po parlamentních volbách v září 2009 získala Levice téměř dvanáct procent hlasů a polepšila si o dvacet dva mandáty.

Ve volbách do Evropského parlamentu získala Levice sedm a půl procenta hlasů. Někdejší dlouholetý předseda PDS Lothar Bisky je od června 2009 též předsedou levicové frakce v Evropském parlamentu (EP) nazvané Konfederovaná skupina evropské sjednocené levice/Severské zelené levice (GUE/NGL), jejíž součástí je i KSČM.²⁸

Die Linke má celkem osm poslanců v Evropském parlamentu, sedmdesát šest poslanců ve Spolkovém sněmu, dvěstě poslanců v zemských sněmech a více než 5 500 komunálních zástupců. Die Linke má 195 starostů a byla zvolena do 13 zemských sněmů; v Braniborsku a Berlíně vládne spolu s SPD.

6.2.4 Evropeizace postkomunistických stran

KSČM neměla od počátku jednoznačný názor na vstup do EU. Její dilema tkví v tom, že na jedné straně chápe EU jako uskutečnění internacionalismu, což podporuje, ale zároveň považuje EU za produkt imperialismu, což odmítá. Většina voličů je proti EU. Shrneme-li celkově postoj komunistů, lze říci, že podporují evropskou integraci, ale neschvalují její reálnou podobu. KSČM zejména požaduje rovnoprávné podmínky pro české zemědělce, chce podporovat český export i mimo země EU a USA. Hlavními představiteli proevropského křídla byly místopředsedové Ransdorf, Rujbrová a Dolejš, kteří veřejně podporovali vstup do EU. Ve volbách do EP konaných v roce 2004 získala KSČM 6 mandátů.

Téměř opačný postoj k integraci do evropských struktur zaujímal od počátku PDS, která byla jednoznačným stoupencem Evropské unie.

6.2.5 Zahraniční politika

Zahraniční politika Levice dnešní realitu vůbec neodráží. Tato politika je vedena v duchu bývalé komunistické SED. Komunisté požadují redukci NATO i Bundeswehru pouze na obrannou funkci. Požadují celosvětové odzbrojení a zákaz

²⁸ <http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?id=212&pageRank=6&language=CS>
shlédnuto, 11.3.2011

zbraní hromadného ničení. Chtějí dosáhnout zákazu vývozu zbraní a umístění atomových zbraní na území Německa.²⁹

Prioritou zahraniční politiky KSČM jsou všechna témata související s otázkami mírové a vzájemně výhodné spolupráce mezi národy, činností OSN, válek a míru, zahraničně ekonomických postupů ČR. Aktuální otázky koncipuje ve vztahu k evropské integraci, k problematice vyplývající z členství ČR v EU a NATO. Politika KSČM je směřována ve vztahu k levicovému a komunistickému hnutí v Evropě i ve světě.

6.2.6 Vyrovnávání se s minulostí

V případě vyrovnání se s minulostí měly obě strany jiná východiska. V České republice chybělo jak právní vědomí, tak i vlastní nezávislí soudci, kteří by byli schopni orientovat se v nových podmínkách v období transformace. Ti se většinou obraceli k bývalému právnímu řádu. Protože právo je jediný a racionální nástroj státu, lze konstatovat, že v době transformace nebyl efektivní ani účinný. Důvěru v právní stát můžeme posuzovat i podle toho, jak se byl schopen vyrovnat s komunistickou minulostí.

Naše společnost měla projít důkladnou očistou, ale stal se opak. Pouze ti, kdo nezískali lustrační osvědčení, museli odejít z postů, ale značná část setrvala. Stát doposud nebyl schopen přesně popsat komunistickou minulost a vyvodit z ní jasné poučení.³⁰ V České republice nebyl téměř nikdo z bývalých představitelů ani postaven před soud.

Východoněmecký režim, obdobně jako československý, se zhroutil velmi rychle. Němci zpřístupnili policejní svazky Stasi a podařilo se jim odstranit z veřejných pozic většinu bývalých spolupracovníků. Německo to mělo daleko jednodušší, neboť mělo k dispozici dostatek nezávislých soudců ze Západu, kteří dokázali zločiny komunismu pojmenovat i odsoudit. V říjnu 2003 se PDS přihlásila mj. k vyrovnání se zločiny minulého režimu.

²⁹ http://die-linke.de/fileadmin/download/international/image_folderplakat/imagefolderCZ.pdf
shlédnuto 11.3.2011

³⁰ <http://www.civicbelarus.eu/archive/cz/content/download/521/3467/file/Microsoft%20Word%20-%20Banouch-vyrovnani-efektivita-korr.pdf>, autor Mgr.,Mgr., Ing. Hynek Baďouch, právník a sociolog, shlédnuto 5.3.2011

7. Závěr

Po prostudování všech skutečností souvisejících s postkomunistickými stranami, nelze v případě KSČM jednoznačně doložit, že se chová jako řádná demokratická strana. Otevřeně napadá dnešní zřízení. Přestože jsme k pravé demokracii dosud jako společnost nedošli, chybí zde sebevědomá občanská společnost i větší zájem jedinců o politické dění, nemá KSČM právo tento režim odsuzovat. Byla to právě její předchůdkyně, která nastolila v naší zemi mravní i ekonomický úpadek. Naopak u Die Linke se můžeme přiklonit k názoru, že je sice stranou populistickou, ale nikoli antisystémovou. Podařilo se jí zejména ve východní části Německa podílet se na vládnutí na místní i zemské úrovni.

Co jsme zjistili na závěr a jak můžeme odpovědět na položené otázky v úvodu práce.

Proč mají komunistické strany stále určitou podporu obyvatelstva?

Na otázku, proč je komunistická strana přítomna v české společnosti doposud, lze odpovědět i tím, že se některé mechanismy přenesly i do současné doby. Na různých úrovních přetrvávají obdobné postupy v řízení jako za socialismu. Komunismus je egalitářský a rovnostářský a tak si řada občanů není ochotna připustit, že existuje konkurenční prostředí a že všichni nemohou být odměňováni za svoji práci stejně.

Realita současné české společnosti je taková, že netransformovaná komunistická strana nejenže existuje, ale je to relevantní politická síla v našem systému. Komunistům se věnuje velká pozornost i ve veřejnoprávních médiích, naopak obětem komunistického režimu je to čas minimální. Proč má KSČM v České republice takovou pozici, lze částečně přičíst nedostatečnému vyrovnání se s komunistickou minulostí (Fiala a kol.: 1999, 5-7).

V Německu podporují komunistické strany vesměs starší lidé a lidé s nižší životní úrovní.

Jakou funkci plní strany v dnešním politickém systému?

V České republice je KSČM „od sametové revoluce“ parlamentní stranou (Vodička: 2007; 234). S ČSSD soutěží o levicově orientované voliče. Ve vztahu k vládní moci působí jako strana antisystémová, neboť ještě plně nerespektuje zásady pluralitní demokracie a nemá koaliční potenciál. Fakticky již ale neplatí

dohoda o vyloučení KSČM. Komunisté se pravidelně stávají partnerem k vyjednávání a vytváření hlasovacích většin ve Sněmovně, což pro voliče neobyčejně projasňuje situaci. Die Linke je do současného německého stranicko - politického systému pevně začleněna, byť jen v některých částech země, ale daří se jí získávat koaliční potenciál.

Ohrožují čeští komunisté stranicko-politický systém?

V budoucnosti je možné předpokládat hypoteticky dva scénáře:

1. Pokud se postavení ČSSD oslabí, když nebude schopna nabídnout voličům vhodný program, může KSČM získat protestní hlasy od sociálnědemokratických voličů. Nebude-li se hospodářská situace v ČR zlepšovat, mohou komunisté díky své organizovanosti, zmobilizovat veškeré síly a začít oslovovat nejrozličnější sociální skupiny. Pak se může stát i vládní stranou.

2. Nebo se začne s KSČM vést dialog, v úvahu připadá zejména ČSSD či jiné levicové strany, které mohou vzniknout. Když se jim podaří získat koaliční potenciál, mohou se tyto dvě strany spojit a vytvořit levicovou vládu (jako existuje model v Německu SPD-PDS v nových spolkových zemích) (Fiala a kol.: 1999; 302-304).

KSČM se odlišuje od ČSSD pouze přístupem k předlistopadové éře. V ekonomické oblasti se programy obou stran příliš neliší. Obě strany podporují malé a střední podnikatele, velmi důležitá je pro ně otázka ochrany sociálně slabých spoluobčanů či obrana sociálního státu. Kdyby se ale KSČM odstavila od své komunistické tradice, pravděpodobně by ztratila své silné voličské jádro pocházející z řad důchodců, kteří s nostalgii vzpomínají na minulou éru. Protože generace těchto voličů stárne a vymírá, bude si strana muset začít hledat nová přijatelnější témata k získávání nových voličů. Pokud se hovoří o koaličním potenciálu KSČM, je stále dosti nízký, i když k určitému vývoji dochází. V současnosti jsou již pro ČSSD komunisté daleko přijatelnějším partnerem, než tomu bylo v 90. letech. Tím se do budoucna přibližují k možnému vytvoření koalice.³¹

³¹ <http://www.revuepolitika.cz/clanky/1379/temata-necasovy-vlady-se-na-pravici-diskutovala-uz-v-roce-1996>, shlednuto 5.3.2011; autor Lubomír Kopeček

Můj pohled

Je zřejmé, že se v následujících letech nepodaří vyrovnat se absolutně s naší minulostí. Myslím si, že se historici i politologové budou znovu vracet k procesům z 50. let a také si musíme počkat na vyhodnocení či historické zhodnocení vývoje společnosti v 70. a 80. letech minulého století, který není ještě zcela popsán. Éra komunismu v České republice se jen tak neuzavře.

Tématem vyrovnání se s minulostí v České republice se začala zabývat i Evropská komise (když neuspěl Mejstřík v Senátu).

Přes veškeré předpoklady přirozeného zániku je komunismus dvacet let přítomen v naší demokratické společnosti. Tento fakt nelze jednoznačně vysvětlit. Zřejmě je v české společnosti komunismus tak silně zakořeněn, že není tak snadné celou jeho minulost zavrhnout. Po „sametové“ revoluci nedošlo k zákazu této strany, takže se s následky jejího působení setkáváme doposud. Nejenže přetrvává klientelismus, protekcionismus, úplatkářství, zneužívání funkcí vedoucími pracovníky, panuje zde velká neúcta k zákonům a jiné neduhy socialistického zřízení. Nepodařily se zpřetrhat bývalé mocenské vazby, zájmové sítě a hlavně se nevymýtilo u spousty lidí specifické uvažování. Doposud existují zejména ve státní správě socialistické mechanismy, přebujelá byrokracie a spousta dalších zatěžujících a zbytečných činností.

Protože v myšlení řady našich spoluobčanů nebyla doba komunismu v Čechách nijak zlá, měli peníze na jídlo, byla práce, nebyli nezaměstnaní ani taková kriminalita, zůstává v nich nostalgie. Vychází to do jisté míry i z celoevropské tradice, kde jsou státy spíše sociálněji, dávají lidem alespoň minimální sociální jistoty na rozdíl například od USA.

Nepřijatelná je pro mne udělená prezidentská milost prokurátorce Polednové Brožové v roce 2010, která byla přímým účastníkem vykonstruovaného procesu a stála u odsouzení Milady Horákové k trestu smrti.

Po revoluci však poptávka ze strany občanů byla nedostatečně silná, takže se ani nové elity příliš neangažovaly. Pokud KSČM neřekne, že poprava Milady Horákové byla vražda a její proces byl vykonstruovaný, pokud budou neustále vychvalovat na svých mítincích gottwaldovské tradice, nedojde nikdy k jednoznačnému vyrovnání se s minulostí.

Mohu k tomu pouze dodat, že nebezpečnost této strany je stále dosti patrná. Po počátečním sklopení hlavy se dnes strana velmi silně emancipovala, nabyla opět

neochvějně sebevědomí, ale je to především důsledek toho, že se proti jejím výroky ani politická scéna ani občané státu radikálně nepostavili.

Nezaznamenala jsem u KSČM žádný nový posun. Příkladem jsou tvrzení, která neustále opakují, např. že zločiny spáchané v letech 1948-1989 páchali na vlastní pěst konkrétní jednotlivci a proto za to nemůže strana nést vůbec žádnou odpovědnost, nebo že se komunismus nemůže srovnávat s nacismem, neboť komunistická ideologie je humanistická. To, že je srovnatelná s nacismem, lze uvést na celé řadě příkladů. Obě ideologie se vyznačují obrovským porušováním lidských práv, vražděním osob, hromadným vražděním, popravami bez soudů, koncentračními tábory versus tábory nucených prací, deportacemi, mučením atd.

Komunisté jsou přesvědčeni, že kapitalismus v České republice zvítězil dočasně. Donekonečna opakují tvrzení, že KSČ nikdy nedala žádný příkaz ke spáchání zločinu na svých občanech, že KSČM není nástupnickou organizací a tedy nenesou žádnou odpovědnost za spáchané zločiny. Soustavně obhajují minulý režim, i když připouštějí některé jeho vady, socialismus viděný její optikou byl daleko spravedlivější systém než je dnes. Za příklad uvádějí sociální jistoty a stoprocentní zaměstnanost. Poukazují na historii křesťanství, kdy se páchaly také křivdy, což vysvětlují tím, že každá idea je dobrá, ale občas ji pokazili lidé či instituce.

Němečtí komunisté vstoupili ihned do fungujícího politického i stranického systému. Po uplynutí dvaceti let od sjednocení se nenaplnily obavy zejména francouzského prezidenta Françoise Mitterranda a britské premiérky Margaret Thatcherové z toho, že se Německo stane v novém evropském pořádku dominantní silou. Většina německých analytiků však souhlasí, že současná německá "berlínská republika" je o hodně jiná než někdejší "bonnská republika", s hlavním městem někdejšího západního Německa v Bonnu. Hlavním důvodem je to, že sjednocení bylo velmi bolestivé. Němci na východě se nemají tak dobře jako ti žijící na západě země. Gesine Lötzsch, vedoucí činitelka Strany levice míní, že "Západ a Východ si nikdy nebyly v Německu tak vzdálené jako nyní." "Když spadla berlínská zeď, spousta západních Němců se z toho radovala. Teď mají pocit, že to musejí platit. A východní Němci mají pocit, že jsou druhořadí občané".³²

32

Německo není dvacet let po sjednocení zrovna šťastné a spokojené. <http://blisty.cz/art/54760.html> z 1.10.2010 shlédnuto 10.3.2011, BRITSKÉ LISTY

Seznam použité literatury:

Backes, Uwe-Jesse, Eckhard: 1993. *Politischer extremismus in der Bundesrepublik Deutschland*. Bundeszentrale für politische Bildung. Der Verlag Ullstein GmbH, Berlin, 5-543.

Cabada, Ladislav - Šanc, David: 2005. *Český stranický systém ve 20. století*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.: Plzeň, 11–219.

Cabada, Ladislav: 2007. 9. Systém politických stran a vnitrostranické rozhodovací procesy. In: Vodička, Karel – Cabada, Ladislav: 2007. *Politický systém České republiky*. Historie a současnost. Portál, s.r.o.: Praha, 205-253.

Cabada, Ladislav a kol.: 2008. *Nové demokracie střední a východní Evropy*. Komparace politických systémů. Vysoká škola ekonomická v Praze, Nakladatelství Oeconomica: Praha, 7-432.

Čichoň, Milan: 1998. Komunistická strana Čech a Moravy. In: Šimíček, Vojtěch (ed): *Financování politických stran v České republice*. Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav: Brno.

Decker, Frank – Neu, Viola (Hrsg.): 2007. *Handbuch der deutschen Parteien*. VS Verlag für Sozialwissenschaften. GWV Fachverlage GmbH. Wiesbaden, 7-436.

Fiala, Petr (ed.): 1998. *Politický extremismus a radikalismus v České republice*. Masarykova univerzita: Brno.

Fiala, Petr- Holzer, Jan - Mareš, Miroslav-Pšeja, Pavel: 1999. *Komunismus v České republice*. Masarykova univerzita: Brno, 1-315.

Fiala, Petr a kol.: 2009. *Evropeizace zájmů*. Politické strany a zájmové skupiny v České republice. Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav: Brno, 1-373.

Fiala, Petr – Strmiska, Maxmilián: 2009. *Teorie politických stran*. Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, o.s.: Brno, 5-230.

Fiala, Petr - Mareš, Miroslav - Sokol, Petr: 2007. 10. Strana evropské levice. In: Fiala, Petr - Mareš, Miroslav - Sokol, Petr: 2007. *Eurostrany. Politické strany na evropské úrovni*. Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, o.s.: Brno, 145-164.

Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír: 2002. Transformace komunistických stran. In: Hloušek, Vít - Kopeček, Lubomír (eds.): 2002. *Rudí a růžoví. Transformace komunistických stran*. Masarykova universita v Brně. Mezinárodní politologický ústav: Brno, 7-9.

Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír: 2002. Nástupnické komunistické strany a jejich typologizace. In: Hloušek, Vít - Kopeček Lubomír (eds.): 2002. *Rudí a růžoví. Transformace komunistických stran*. Masarykova universita v Brně. Mezinárodní politologický ústav: Brno, 10-39.

Hloušek, Vít: 2005. Německo. Politický systém a jeho vývoj. In: Strmiska, Maxmilián - Hloušek, Vít - Kopeček, Lubomír - Chytilík, Roman: 2005. *Politické strany moderní Evropy*. Portál, s.r.o. Praha, 286-307.

Charvát, Jan: 2007. *Současný politický extremismus a radikalismus*. Portál, s.r.o.: Praha

Kailitz, Steffen: 2004. *Politischer extremismus in der Bundesrepublik Deutschland*. Nakladatelství VS Verlag für Sozialwissenschaften: Wiesbaden, 1-258.

Klokočka, Vladimír - Wagnerová, Eliška: 2004. Základní zákon Spolkové republiky Německo. In: Klokočka, Vladimír-Wagnerová Eliška: *Ústavy států Evropské unie*. Linde Praha a.s.: Praha, 232-292.

Kotlán, Pavel: 2003. *Demokracie ve stínu*. Institut vzdělávání SOKRATES, 6-169.

Kubát, Michal: 2000. Komunistická strana Čech a Moravy v politickém systému české republiky. In: Drobný, T. (eds.): *Komunismus v nás. Cesta do minulosti nebo budoucnosti?* Brno: Občanský nadační fond, 20-31.

Kubát, Michal: 2003. *Postkomunismus a demokracie*. Nakladatelství Dokořán: Praha, 9-125.

Mareš, Miroslav: 2002. Pokusy o reformu komunistické strany a postkomunistické subjekty v České republice. In: Hloušek, Vít.-Kopeček, Lubomír (eds.): 2002: *Rudí a růžoví. Transformace komunistických stran*. Masarykova universita v Brně. Mezinárodní politologický ústav: Brno, 83-99.

Moravcová, Dagmar - Plechanovová, Běla - Kreidl, Jan: 2000. *Evropská politika sjednoceného Německa 1990-1999*. Institut pro středoevropskou kulturu a politiku: Praha, 1-182.

Novák, Miroslav: 1997. *Systémy politických stran*. Úvod do jejich srovnávacího studia. Slon: Praha, 9-265.

Novák Miroslav - Lebeda, Tomáš a kol.: 2004. *Volební a stranické systémy ČR v mezinárodním srovnání*. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.: Plzeň, 7-483.

Olsen, Jonathan: 2002. Německá PDS: mezi Východem a Západem. In: Hloušek, Vít.-Kopeček, Lubomír (eds.): 2002: *Rudí a růžoví. Transformace komunistických stran*. Masarykova universita v Brně. Mezinárodní politologický ústav: Brno, 65-82.

Roztočil, Aleš: 1998. Financování politických stran a srovnání jeho právní úpravy v evropských zemích. In: Šimíček, Vojtěch (ed.): *Financování politických stran v České republice*. Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav: Brno, 10-22.

Sartori, Giovanni: 2005. *Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu*. Centrum pro studium demokracie a kultury. Brno, 17-389.

Strahalová, Šárka: 2008. Spolková republika Německo: koaliční proměny kancléřské demokracie. In: Dvořáková, Vladimíra a kol.: *Základní modely demokratických systémů*. Nakladatelství Oeconomica: Praha, 189-232.

Strmiska, Maxmilian (ed.): 1999. *Postkomunistické stranické soustavy a politická pluralita*. Mezinárodní politologický ústav: Brno.

Šimíček, Vojtěch: 1993. *Právní úprava postavení politických stran v SRN*. Masarykova univerzita: Brno, 1-100.

Prameny:

Autor: Vratislav Dostál. Deník Referendum. Dostupné na adrese: <http://www.denikreferendum.cz/clanek/2744-sest-polistopadovych-svatku-democracie>, z 5.4.2010, shlédnuto 27.2.2011

Německo není dvacet let po sjednocení zrovna šťastné a spokojené. Dostupné na adrese: <http://blisty.cz/art/54760.html> z 1.10.2010 ; shlédnuto 10.3.2011; BRITSKÉ LISTY

Odborné zázemí KSČM, komise. Dostupné na adrese: <http://www.kscm.cz/index.asp?thema=2910&category>

Organizační struktura Die Linke. Dostupné na adrese: <http://die-linke.de/partei/organe/organiogramm/>

Petr Holub: Češi a krvavá neděle ve Stuttgartu; 1. dubna 2011, rubrika: Názory a argumenty. Dostupné na adrese: http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/petr-holub-cesi-a-krvava-nedel-ve-stuttgartu-873286

Pink Michal , Valterová Aneta: 2010. Volby do Poslanecké sněmovny České republiky 2010 a jejich „alternativní“ výstupy. Dostupné na adrese: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=414>

Programy KSČM. Dostupné na adrese: <http://www.kscm.cz/article.asp?thema=2742&item=29069&category=&previev=archiv>

Programy Die Linke. Dostupné na adrese: <http://die-linke.de/dielinke/wahlen/frueherewahlprogramme/>

Stanovy KSČM. Dostupné na adrese: <http://www.kscm.cz/index.asp?thema=2680&category>
Šlechta Ondřej: Revuepolitika. 16. listopad 2010. Rozhovor s Lubomírem Kopečkem: dostupné na adrese: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/1379/temata-necasovy-vlady-se-na-pravici-diskutovala-uz-v-roce-1996>,

Vedení strany Die Linke. Dostupné na adrese: http://die-linke.de/partei/organe/parteivorstand/parteivorstand_20102012

Volební strategie pro zemské volby 2011. Dostupné na adrese: <http://die-linke.de/dielinke/wahlen/wahlstrategie2011/>

<http://www.kscm-cb.tode.cz/2010/12/zivotopis-vojtecha-filipa/>

Internetové zdroje:

<http://www.blisty.cz/>, shlédnuto 10.3.2011
BRITSKÉ LISTY

<http://www.bundeswahlleiter.de/> shlédnuto 10.3.2011, Předseda volební komise

<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=414>; Středoevropské politické studie

<http://www.cevro.cz/cs/> - shlédnuto 5.3.2011

<http://www.civicbelarus.eu/archive/cz/content/download/521/3467/file/Microsoft%20Word%20-%20Banouch-vyrovnaní-efektivita-korr.pdf>, autor Mgr.,Mgr., Ing. Hynek Baďouch, právník a sociolog, shlédnuto 5.3.2011

<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?id=212&pageRank=6&language=CS>, shlédnuto 11.3.2011 – Evropský parlament

<http://www.euractiv.cz/evropské-volby-2009/clanek/nemecka-vladni-koalice-jiz-navrhla-svého-prezidentskeho-kandidata-007582/> shlédnuto 14.3.2011

www.iDnes.cz - čtvrtek 29.července 2010, autor Ondřej Šťastný, shlédnuto 2.1.2011

<http://www.iips.cz/cs/aktuality/novinky-a-publikace/>
Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity

<http://www.kscm.cz/index.asp?thema=2680&category=> , shlédnuto 2.1.2011
(stanovy KSČM)

[http:// die -linke.de/](http://die-linke.de/)

http://die-linke.de/partei/organe/parteivorstand/parteivorstand_20102012/, Předsednictvo strany
shlédnuto 12.2.2011

<http://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/212475-sifranti-vychodonemecke-stasi-pracuji-pro-nato.html>
shlédnuto 5.3.2011

<http://www.obcinst.cz/cs/>
Občanský institut

<http://www.revuepolitika.cz/>
shlédnuto 5.3. 2011

<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1379/temata-necasovy-vlady-se-na-pravici-diskutovala-uz-v-roce-1996>,
shlédnuto 5.3.2011

www.rozhlas.cz/komentare/porta-zprava/ autor: Ivan Štern; shlédnuto 10.3.2011

<http://www.usd.cas.cz/cs/stranky/casopis-soudobe-dejiny/rocnik-xvii-2010/cislo-iv-2010>
shlédnuto 5.3. 2011, Ústav pro soudobé dějiny

<http://www.usd.cas.cz/cs/stranky/oddeleni/oddeleni-pro-dejiny-po-roce-1989>
Oddělení pro dějiny demokratické transformace po roce 1989